

HGZO-congres 2017

Inspiratiebron voor het hbo-gezondheidszorg

Congresboek

Redactie:
S. Colenbrander
M.G.J. Buijtenweg

VU Universitair Centrum voor Gedrag en Bewegen
Team Zorgonderwijs

Faculteit der Gedrags- en Bewegingswetenschappen
Vrije Universiteit Amsterdam

Amsterdam
2017

Typografie: UCGB, Faculteit der Gedrags- en Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit
Amsterdam

© 2017 VU-UCGB, Faculteit der Gedrags- en Bewegingswetenschappen, Vrije Universiteit
Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 j het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351 zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp. Voor het overnemen van één of meer gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Voorwoord

Feiten en fabels...

Toen wij het thema voor dit HGZO congres vaststelden hadden we niet kunnen bevroeden hoe ontzettend actueel dit thema zou zijn op het moment dat dit congresboek voor u ligt. We wisten natuurlijk wel al dat het belangrijk is om onderwijskundige mythes te ontkrachten en om in ons eigen onderwijs de feiten van de fabels te scheiden. Maar dat er sprake zou zijn van 'alternative facts' en dat 'nepnieuws' zou meedingen naar het woord van het jaar, dát hadden we niet verzonnen in elk geval. Toch zijn dat de feiten van nu.

Het is misschien wel belangrijker dan ooit om met elkaar kritisch stil te staan bij de feiten en fabels in het Zorgonderwijs. Op welke feiten of fabels baseren we onze onderwijspraktijk en beroepsuitoefening? Hoe goed zijn we in wat door de Chronicle of higher education "the fine art of sniffing out crappy science" wordt genoemd (Kolowich, 2017)? Wat leren we onze studenten hierover? Als iets logisch klinkt en prima past in ons wereldbeeld, vinden we dan nog de tijd en energie om het echt uit te zoeken en alternatieven te overwegen? Hoe vaak presenteren we feiten, meningen, en overtuigingen moeiteloos naast elkaar, met gelijk gewicht? Alleen al in dit voorwoord gooi ik die drie klakkeloos op één hoop, had u dat al in de gaten?

Laat ik daarom verder bij de feiten blijven: Het 17e HGZO congres is in aantocht, er staan een aantal veelbelovende workshops en sprekers op het programma, Geert heeft hard gewerkt om er een mooi congres van te maken en het team van het Universitair Centrum voor Gedrag en Beweging en ikzelf hebben er veel zin in!

Vana Hutter

Kolowich, S. (2017). The fine art of sniffing our crappy science. Geraadpleegd op <http://www.chronicle.com/article/The-Fine-Art-of-Sniffing-Out/238907>

Welkom

Hartelijk welkom op alweer het 17de HGZO-congres Dit jaar met het aansprekende thema "Feiten en Fabels in het Zorgonderwijs".

Met twee interessante hoofdlezingen en een geweldig gevarieerd aanbod van workshops en vele infoshops is het net als voorgaande jaren volgens het principe 'voor en door elkaar', zodat we veel leren en elkaar ook kunnen inspireren. De infoshops van 45 minuten worden in elke ronde van 1,5 uur als combinatie gepresenteerd. Zo krijg je snel een gevarieerd beeld van de laatste ontwikkelingen en wordt er niet alleen stil gestaan bij de onderzochte feiten maar ook bij hardnekkige fabels in de zorg en in het bijbehorende onderwijs. Daarnaast zijn er ook veel workshops te volgen waar je in een blok wat dieper en actiever op één onderwerp in kan gaan.

Dit zal allemaal plaatsvinden in het vertrouwde en altijd gastvrije congrescentrum de Werelt. Er is weer genoeg ruimte voor het bezoeken van de informatiemarkt en genoeg pauzetijd om elkaar weer te spreken. Het avondprogramma is dit jaar heel speciaal met een mooi live-optreden, waarbij je hersenen ook nog eens gekraakt worden naar aanleiding van feiten en fabels. Maar dat is nog geheim, dus gaan we nu snel richting de hoofdsprekers.

Met trots wil ik in dit welkomstwoord de sprekers voor donderdag en vrijdag aankondigen. Op donderdag houdt Pedro de Bruyckere tijdens de hoofdlezing onderwijsmythes tegen het licht en ontkracht deze waar nodig. Hardnekkige clichés over leren, technologie in de klas, neurologie en onderwijsbeleid worden besproken en misschien voor eens en altijd doorgeprikt. Een mooie aftrap voor het congres waarin het thema Feiten en Fabels in het Zorgonderwijs centraal staat en waardoor je niet alles klakkeloos aanneemt.

Op vrijdag gaat prof. dr. Nynke van Dijk in op feiten en fabels over het leren in de zorgpraktijk, zoals tijdens stages. Hoe vaak moeten studenten bijvoorbeeld een handeling zien voordat ze deze zelf beheersen? Wat is de invloed van rolmodellen? Waar letten studenten op als ze naar hun voorbeelden kijken? Moet de begeleider de student veel zelfstandig laten werken of er juist steeds bij blijven? En wie stuurt daarin - de student of de begeleider? Aan de hand van deze lezing kun je keuzes voor het praktijkopleiden onderbouwen en het soms impliciete leren in de praktijk effectiever maken.

Met alle onderwerpen van de info- en workshops waarover je in dit congresboek meer kunt lezen en uit kunt kiezen kan het een gevarieerd en leerzaam congres worden. Ik wens je een inspirerend congres toe!

Namens Sjoukje Colenbrander en de overige medewerkers van team Zorgonderwijs en UCGB,

Geert Buijtenweg
Coördinator HGZO-congres

Inhoud

Voorwoord	3
Welkom	4
Algemene congresinformatie	7
Infoshops – 2 per ronde	
Infoshops – ronde 1	
Een leerwerkplaats in de acute zorg is binnen VUmc geen fabel maar een feit: <i>Hennie van de Glind, Gerard van Tricht</i>	9
Succesvol een leven lang leren door innoveren <i>Wies ter Veld, Ybranda Koster</i>	10
Infoshops – ronde 2	
Formatief en Summatief toetsen met de toetsbank Leerstation Zorg <i>Sigrid Vermin, Wies ter Veld</i>	11
In één keer van boek naar digitaal <i>Ybranda Koster</i>	12
Infoshops – ronde 3	
Het verhogen van kwaliteit en effectiviteit van supervisie middels communicatie- instrument door supervisor en student bij praktijkgericht onderzoek <i>Rudie van de Kolk</i>	13
Vertrouwen, Vrijheid en Verantwoordelijkheid <i>Dennis Gommers, Thierry de Klijn</i>	15
Infoshops – ronde 4	
Taakspecifiek model voor een actie, wat motiveert docenten tot professionaliseren? <i>Robert Wagenveld</i>	16
Flexibilisering van onderwijs in een duaal traject <i>Lynette Menting, Ineke Schaap</i>	17
Infoshops – ronde 5	
Kan goed ontwikkeld videomateriaal een demonstratieles vervangen bij het aanleren van een verpleegtechnische vaardigheden? <i>Vera Baduyck, Belinda Drieghe, Tim Torsy</i> (tweede infoshop volgt)	19
Infoshops – ronde 6	
Misconcepties over wijkverpleegkunde en de invloed van curriculum-herontwerp bij de opleiding verpleegkunde aan de HvA <i>Margriet van Iersel</i>	21
Pro Active Nursing: lukt het in de praktijk? <i>Eline Baars-de Geus, Bianca Schrijvers</i>	23
Workshops	
Samen werken in het onderwijs is samenwerken in de toekomst <i>Quirine Anderegg, John Best, Saskia Hofstede, Wouter Rennes</i>	24
Harmonieuze samenwerking tussen onderwijs en kwaliteitszorg: Te mooi om waar te zijn? <i>Karen Baert, Liesbeth Van Heck</i>	25

Effectief Communiceren – alles in 1 x goed!	27
<i>Martin Beld</i>	
Stimuleren en beoordelen van een onderzoekende houding	28
<i>Forra Cornelis</i>	
Hoe kwetsbaarheid tot verbondenheid leidt en verbondenheid tot leren	29
<i>Johan van Herk, Lieke van Boxtel</i>	
Fabelachtige feiten of feitelijke fabels? Alles over succesvol studeren en levendige leerstrategieën	30
<i>Lieke Hollander, Kris Laan</i>	
Een goede vaardigheidsdocent geeft weinig instructie	31
<i>Marjan Kok</i>	
Kan reflectieonderwijs leuker, effectiever en leiden tot meer leerwinst?	32
<i>Judith Gerritsen, Marijke Leijdekkers</i>	
Fabelachtig goed voorbereid (reprise)	34
<i>Judith Gerritsen, Liesbeth Neeskens</i>	
Feiten en fabels in je hoofd	35
<i>Allard Gerritsen, Marjolein Roemaat</i>	
De reflectieve casestudie: een nieuwe methode om de theorie te verbinden met de praktijk	37
<i>Ada ter Maten-Speksnijder</i>	
Fabel of feit: Ga mee met de tijd, weg met dat krijt?	38
<i>Martijn Sondorp, Evelien Kotte, Nicole Siers</i>	
Brein in het onderwijs – sprookjes bestaan niet ... of toch wel?	39
<i>Loes Strijbosch, Joes van de Wiel</i>	
Kan het gebruik van e-learning in het gezondheidszorgonderwijs naast vergroting kennis ook leiden tot gedragsverandering bij studenten?	40
<i>Tim Torsy, Vera Balduyck, Belinda Drieghe</i>	
360°-video in het onderwijs: van video kijken naar video <i>beleven!</i>	42
<i>Wim Trooster</i>	
De superdiverse klas ... wat werkt (niet)?	43
<i>Sione Twilt, Kirsten van den Heuij, Eefje van den Broek</i>	
Zorgonderwijs vraagt een topsport benadering; niet-technische vaardigheden binnen het onderwijs	44
<i>Ruben Verlanden, Marco Kuiters</i>	
Op weg naar een gezamenlijk referentiekader bij het beoordelen van complexe Toetsen	45
<i>Esther Vis</i>	
Toetsmatrijs: zin of onzin?	46
<i>Susan Voogd, Mary Herboldt-Soudant</i>	
Leren in een Community of Practice	47
<i>Annemarie Waal, Netty Winters, Greet Gevers</i>	
“De Learning Community Ster”- Een methode voor gezamenlijke beeldvorming over doelen, opbrengsten en leercultuur bij het starten van een Learning Community	48
<i>Christian Wallner, Wendy Heemskerk</i>	

Algemene congresinformatie

Locatie

Het congres vindt plaats in congreshotel 'De Werelt', Westhofflaan 2, 6740 AA Lunteren, tel: 0318-484641, www.congrescentrum.nl.

Aankomst en registratie

Op donderdag 17 maart kunt u zich vanaf 9.15 en op vrijdag 18 maart vanaf 9.00 uur laten registreren bij de informatiebalie van het congres. U ontvangt daar de congresmap met het definitieve congresprogramma en uw persoonlijke congres-indeling. U ontvangt tevens een naambadge. U wordt verzocht deze gedurende het hele congres te dragen. U kunt bij de informatiebalie eventuele bagage in bewaring geven. Zie voor informatie over uw hotel de aanvullende congresinformatie.

Aanvangstijden congres

De aanvangstijd van het congres is op donderdag 10.00 uur en op vrijdag 9.30 uur.

Routebeschrijving

vanaf A1 Amsterdam–Apeldoorn/Apeldoorn-Amsterdam: afslag Barneveld/Ede A 30 richting Ede, afslag Lunteren.

vanaf A12 Utrecht–Arnhem/Arnhem-Utrecht: afslag Ede-Noord/Barneveld (A30), afslag Lunteren.

vanaf A15 Rotterdam–Nijmegen/Nijmegen-Rotterdam: afslag Kesteren (N233); richting Rhenen/Veenendaal. Bij Rhenen de brug oversteken en weg volgen, 1e rotonde recht oversteken. Op de volgende rotonde rechtsaf. Weg volgen tot aan de A12, ga de A12 op richting Arnhemneem de A30 richting Ede-Noord/Barneveld afslag Lunteren.

Daarna:

Volg de rondweg (Westzoom) en daarna de ANWB-borden De Werelt. Dit betekent dat u aan het eind van de Westzoom linksaf de Dorpsstraat inrijdt. Vervolgens gaat u de vierde weg rechtsaf de Boslaan op. Ga de spoorwegovergang over; neem daarna de derde weg rechts (Molenweg); daarna eerste weg links (Westhofflaan), waar een bord u verwijst naar de ingang van congrescentrum De Werelt.

Terugweg naar A30 met eigen vervoer:

Bij de uitgang van De Werelt vindt u kaartjes met daarop de routebeschrijving naar de snelweg.

Openbaar vervoer

Lunteren is per trein bereikbaar vanuit Amersfoort en Ede-Wageningen. Reist u per trein en gebruikt u een OV chipkaart? In Lunteren rijden alleen treinen van Connexion (Valleilijn). Vergeet niet bij het overstappen op deze trein eerst uit te checken en aansluitend weer in te checken bij de Connexion-paal.

Wandeling vanaf station Lunteren naar De Werelt (verharde weg, circa 15 minuten):

Trein vanuit Ede: u loopt over het perron terug en dan links het grindpad op en direct rechtsaf over het parkeerterrein richting sauna. Daar gaat u linksaf (Boslaan).

U volgt de Boslaan (circa 1 km), daarna rechtsaf de Molenweg in. Eerste weg links (Westhoff-laan), waar een bord u verwijst naar de ingang van congrescentrum De Werelt.

Wandeling vanaf station Lunteren naar De Werelt (verharde weg, circa 15 minuten):

Trein vanuit de richting Amersfoort: u loopt verder in de richting van de trein en steekt het spoor over. Op het grindpad rechtsaf richting sauna. Aan het einde van de parkeerplaats linksaf (Boslaan). U volgt de Boslaan (circa 1 km), daarna rechtsaf de Molenweg in. Eerste weg links (Westhofflaan), waar een bord u verwijst naar de ingang van De Werelt.

Voor vervoer naar De Werelt kunt contact opnemen met Taxi Lunteren, 0318 - 48 45 55.

Met ingang van 1 januari van dit jaar organiseert De Werelt een uur voor aanvang van het programma op donderdag en vrijdag en een uur na afloop van het programma op vrijdag een pendeldienst tussen station Lunteren en het congreshotel v.v., andere tijden in overleg.

Rookbeleid

In De Werelt is roken slechts toegestaan op de aangegeven plaatsen. Roken is in ieder geval niet toegestaan in de hotelkamers, de zalen en in het restaurant.

Informatiemarkt

In de centrale hal van 'De Werelt' is er gedurende het congres een informatiemarkt ingericht. In het congresprogramma is er gedurende de lunch en de theepauze op donderdag en gedurende de koffiepauze en de lunch op vrijdag extra tijd ingeruimd om u de gelegenheid te bieden deze te bezoeken (zie voor exacte tijden het congres-programma).

Op de informatiemarkt staat ook een stand van onze hoofdsponsor:

Boomuitgevers (www.bua.nl).

INFOSHOPS

Infoshops – ronde 1**Een leerwerkplaats in de acute zorg is binnen VUmc geen fabel maar een feit !****Hennie van de Glind, Gerard van Tricht**

VUmc Amsterdam, Praktijkopleiders Verpleegkundig Vervolg Onderwijs VUmc,
Intensive Care Volwassenen en afdeling Cardiologie VUmc

Op de intensive care is in 2013 een pilot gestart om te experimenteren met een op een leerwerkplaats gebaseerd format. Hierbij is er gekozen voor het woord leerwerkbed.

Binnen dit format zijn specifieke keuzes gemaakt ten aanzien van de organisatie, communicatie en coaching van het fenomeen leerwerkbed .

Het coachend begeleiden wordt gedaan door specifiek geselecteerde IC en MC verpleegkundigen die als rolmodel fungeren, keuzes maken ten aanzien van directe sturing of kiezen voor meer begeleiding op afstand.

In principe ligt de regie bij de studenten.

Het principe van samen leren in de praktijk heeft een extra dimensie gekregen doordat er op de ICV zowel HBO-V als studenten van de Verpleegkundige Vervolg Opleiding (VVO) actief zijn.

Hierdoor ontstaat onder andere de mogelijkheid voor studenten om de leerdoelen gebaseerd op coaching te behalen.

Op de Holding (van de hartcatheterisatiekamer) van de afdeling cardiologie is in 2016 gestart met een leerwerkplaatsmodel waarin MBO en HBO studenten voor een korte periode ingezet worden op deze heel specifieke afdeling.

In de infoshop een overzicht over het ontwikkelings- en implementatieproces en een overzicht van de reacties van studenten, leerwerkbedebegeleiders en collega's.

Trefwoorden

Leerwerkplaats, leren in de praktijk, leren in de authentieke beroepssituatie, praktijkleren, bedside teaching, coaching, leermeester → gezelschap

Literatuur

Havekes R, Drenth, H, 2005 De Leerwerkplaats, *Samen leren in de praktijk*, Bohn Stafleu van Loghum

Bergsma A, februari 2012, VUmc enthousiast over leerwerkplaatsen, *sneller op eigen benen*, *Nursing februari 2012*, 10-11

Internet-links

<https://www.vumc.nl/afdelingen/verpleegkunde/opleiding/leerwerkplaats>

Correspondentieadres

VUmc, Afdeling ICV

t.a.v. Dhr. G. van Tricht, mw. H.G van de Glind,

VUmc postbus 7057

Afdeling ICV, 7B kamer 83

1007 MB Amsterdam

E-mail: g.vantricht@vumc.nl

E-mail: h.vandeglind.@vumc.nl

Succesvol een leven lang leren door innoveren

Wies ter Veld, Ybranda Koster

Noordhoff Health en Inholland, HBO Zorg

Het zorglandschap is volop in beweging en verandert naar een situatie waarin de zorgconsument zelf meer en meer centraal komt te staan, en ook meer de regie krijgt over de eigen gezondheid. In deze nieuwe context beweegt de zorgprofessional mee met de patiënt door de keten. Van de huidige beroepsbeoefenaar wordt verwacht dat hij/zij niet alleen vakbekwaam is, maar ook dat hij/zij op haar handelen kan reflecteren en dit kan verantwoorden. Dat vraagt nieuwe competenties, die zichtbaar gemaakt zijn in de nieuwe beroepsprofielen.

Door de verandering van het werklandschap verandert ook het leerlandschap. De leerbehoefte in de zorgsector verschuift in toenemende mate van “het hebben van kennis” naar “het goed kunnen uitvoeren van zorgtaken”. Er is behoefte aan nieuwe, flexibelere en andere aanvullende leerwerkvormen die het leren op en rond de werkplek faciliteren. Nieuwe leertechnologie, die leren en werken in de zorgpraktijk met elkaar verbindt, maar ook het zorgonderwijs en de zorgpraktijk dichter bij elkaar brengt, speelt hierin een belangrijke ondersteunende rol. Ook de mogelijkheden van Virtual Reality en serious gaming voor het Zorgonderwijs zullen worden belicht.

Noordhoff Health sluit aan op deze ontwikkelingen met een doordachte visie op leren, en gebaseerd op flexibel te arrangeren leerobjecten. In co-creatie met de beroepspraktijk geven we de nieuwe manier van leren en werken samen vorm. ZorgPad is een modulaire leeroplossing voor hbo zorg waarmee in augustus 2016 de eerste scholen zijn gestart. Ybranda Koster van Inholland is aanwezig zodat u al uw vragen aan haar persoonlijk kunt stellen. Met ZorgPad blijft u als docent namelijk regisseur van het onderwijs dat u uw studenten geeft.

Kom naar de Noordhoff Health infoshop en ontdek de kracht van het nieuwe leren.

Trefwoorden

Het nieuwe leren, flexibel, modulair, digitaal leren, Bachelor Nursing 2020, leerpad, leerobjecten, hbo verpleegkunde, hbo verpleegkundige, zorg opleiding, digitaal lesmateriaal, aansluiting zorgpraktijk zorgonderwijs, doorlopende leerlijn

Internet-links

www.zorgpadhbo.nl,
www.noordhoff-health.nl

Correspondentieadres

Noordhoff Health
HBO Zorg
t.a.v. mw. W. ter Veld
Postbus 342 / Het Spoor 8-14
3990 GC Houten / 3994 AK Houten
E-mail: w.terveld@noordhoff.nl

Infoshops – ronde 2**Formatief en Summatief toetsen met de toetsbank
Leerstation Zorg****Sigrid Vermin, Wies ter Veld**

Hogeschool Rotterdam, Noordhoff Health, HBO Zorg

Één van de vragen bij dit HGZO is: Welke werkvormen hebben een bewezen leereffect?
Een mooi voorbeeld daarvan is de toetsenbank Leerstation Zorg, die meer dan 13.000 vragen bevat.

Als Hogeschool Rotterdam maken we op verschillende manieren gebruik van de toetsenbank Leerstation Zorg, vooral voor formatieve toetsing. Een voorbeeld is bijvoorbeeld onze stagevoorbereidende toetsen voor studenten van de Bacheloropleiding Verpleegkunde en de voorbereidingen voor de lessen Organisatie en Gedrag. Maar ook voor summatieve toetsafname maken we gebruik van het systeem. Graag laten we zien hoe we zijn gestart en welke ontwikkelingen er zijn geweest en hoe we de uitgebreide toetsenbank inzetten in de praktijk.

Voor de meeste stages hebben we toetsen ontwikkeld ter voorbereiding van de stage. Dit is gedaan in samenwerking met stageplaats zodat ook zij weten dat de student de juiste voorkennis bezit om een succesvolle stage te kunnen lopen. Graag laten we zien hoe makkelijk je de toetsen kunt samenstellen uit bestaande beschikbare 13.000 toetsvragen in het systeem en de mogelijkheid om ook je eigen gemaakte vragen toe te voegen. In het afgelopen jaar zijn er verbeteringen in het systeem aangebracht die het gebruiksgemak voor de gebruikers heeft vergroot.

De mogelijkheden van (veilig) summatief toetsen met het onderliggende toetsstelsel iQualify lichten we toe en we geven voorbeelden van de verschillende didactische mogelijkheden van het systeem en de toetsenbank Leerstationzorg.

Trefwoorden

Digitaal toetsen, didactiek, formatief, summatief

Internet-links

www.leerstationzorg.nl,
www.noordhoff-health.nl

Correspondentieadres

HO Rotterdam of Noordhoff Health
HBO Zorg
t.a.v. mw. W. ter Veld
Postbus 342 / Het Spoor 8-14
3990 GC Houten / 3994 AK Houten
E-mail: w.terveld@noordhoff.nl

In één keer van boek naar digitaal.

Ybranda Koster

Hogeschool Inholland, locatie Amsterdam, Afdeling Gezondheid, Sport en Welzijn, opleiding verpleegkunde

Voor de invulling van het nieuwe curriculum (BN2020) waren we op zoek naar een nieuwe mogelijkheden. Om onze studenten goed voor te bereiden op hun latere werk willen wij zo beroepsauthentiek mogelijk opleiden. Uit onderzoek wat er beschikbaar was voor ons onderwijs zijn we in contact gekomen met ZorgPad. Een volledig digitale leeroplossing voor het verpleegkundige vaardigheden onderwijs. Het heeft het nieuwe opleidingsprofiel en de Vilans protocollen als uitgangspunt en is modulair opgebouwd met leerpaden die weer zijn opgebouwd uit kleinere leereenheden. Dit kunnen teksten, video's, ontwikkelingsgerichte toetsen, vaardigheden etc. zijn.

Ondanks dat de lesstof ook in boekvorm te verkrijgen is hebben wij besloten om in één keer over te stappen op een digitaal systeem.

We geven in deze infoshop graag toelichting over onze visie op Blended Learning en over hoe we in 1 keer over zijn gegaan van boeken naar volledig digitaal. We zullen daarbij vooral kijken naar wat werkt, en wat werkt er niet?

Trefwoorden

Digitaal, Blended

Internet-links

<https://www.inholland.nl/opleidingen/verpleegkunde/voltijd/>

<https://www.noordhoff-health.nl/nl/zorgpad-hbo>

Correspondentieadres

Hogeschool Inholland

Afdeling Gezondheid, Sport en Welzijn, opleiding verpleegkunde

t.a.v. mw. drs. Y. J. Koster

De Boelelaan 1109

1081 HV Amsterdam

E-mail: Ybranda.koster@inholland.nl

Infoshops – ronde 3

Het verhogen van de kwaliteit en effectiviteit van supervisie middels het gebruik van een communicatie-instrument door een supervisor en een student bij praktijkgericht onderzoek in het hbo

Rudie van de Kolk

NB Aan de eerstgenoemde uitvoerder wordt de korting op de congresprijs verleend.
Fontys Hogescholen, Fontys Paramedische Hogeschool

De behoefte van een student aan begeleiding bij het doen van praktijkgericht onderzoek in het hbo kan sterk per student verschillen. De afstemming van het aanbod aan begeleiding enerzijds en de behoefte van een student anderzijds, vormt dan ook een complexe dynamiek. In deze infoshop komen de resultaten aan de orde van een systematisch literatuuronderzoek naar welke factoren van invloed lijken te zijn op de kwaliteit van begeleiding bij onderzoek. De factoren waar je als (afstudeer)begeleider in het HBO bewust van zou moeten zijn in de onderzoeksbegeleiding van studenten. Daarnaast komen de resultaten aan de orde van een experimenteel onderzoek waarin onderzoek gedaan is naar de vraag of het gebruik van een communicatie-instrument in het begeleidingsproces, tot een hogere kwaliteit en effectiviteit van begeleiding bij onderzoek leidt. Hierin wordt duidelijk wat als 'feiten' en wat als 'fabels' aangenomen mag worden wat betreft het komen tot een betere onderzoeksbegeleiding van studenten. Aan de hand van deze bevindingen kun je samen met het communicatie-instrument in de toekomst zelf aan de slag om de kwaliteit en effectiviteit van je onderzoeksbegeleiding nog verder te verbeteren.

Trefwoorden

Praktijkgericht Onderzoek, Onderzoeksbegeleider, Kwaliteit en effectiviteit onderzoeksbegeleiding, HBO

Literatuur

De Kleijn, R.A.M., Mainhard, M.T., Meijer, P. C., Brekelmans, M. & Pilot, A. (2013). Master's thesis projects: student perceptions of supervisor feedback. *Assessment & evaluation Teaching in Higher Education*, 19(4), 336–349.

De Kleijn, R.A.M., Mainhard, M.T., Meijer, P.C., Pilot, A. & Brekelmans, M. (2012). Master's thesis supervision: relations between perceptions of the supervisor–student relationship, final grade, perceived supervisor contribution to learning and student satisfaction. *Studies in Higher Education*, 37(8), 925–939.

De Kleijn, R.A.M., Meijer, P. C., Brekelmans, M., & Pilot, A. (2014). Adaptive research supervision: exploring expert thesis supervisors' practical knowledge. *Higher Education Research & Development*, 34 (1), 1–14.

Green, S. G., Bauer, T. N. (1995). Supervisory Mentoring By Advisers: Relationships With Doctoral Student Potential, Productivity, and Commitment. *Personnel Psychology*, 48(3), 537–562.

Heath, T. (2002). A Quantitative Analysis of PhD Students' Views of Supervision. *Higher Education Research & Development*, 21(1), 41–53.

Jong, J.C. de (2006). Uitgesproken complex. Interactie tussen scriptieschrijvers en begeleiders (doctoral dissertation). Verkregen via <http://www.dspace.library.uu.nl>

Kam, B.H. (1997). Style and Quality in Research Supervision: The Supervisor Dependency Factor. *Higher Education*, 34(1), 81–103.

Maxwell, T. W., & Smyth, R. (2011). Higher degree research supervision: from practice toward theory. *Higher Education Research & Development*, 30(2), 219–231.

Pearson, M., & Brew, A. (2002). Research Training and Supervision Development. *Studies in Higher Education*, 27(2), 135–150.

Pol, J. Van De, Volman, M., & Beishuizen, J. (2009). Patterns of contingent teaching in teacher-student interaction. *Learning and Instruction*, 21(1), 46–57.

Correspondentieadres

Fontys Paramedische Hogeschool
t.a.v. dhr. R.R.G. van de Kolk MSc
Ds. Th. Fliednerstraat 2,
5631 BN Eindhoven
E-mail: rudie.vandekolk@fontys.nl

Vertrouwen, Vrijheid en Verantwoordelijkheid

Dennis Gommers, Thierry de Klijn

Academisch Medisch Centrum (AMC), Hogeschool van Amsterdam, afdeling Fysiotherapie

Stagelopen draait om vertrouwen.

Sinds het schooljaar 2016-2017 lopen studenten fysiotherapie op een nieuwe manier stage in het AMC. In deze nieuwe structuur streven de studenten naar een zo hoog mogelijk niveau van vertrouwen van de stagebegeleiders. Met dit vertrouwen krijgen studenten de vrijheid en verantwoordelijkheid voor bepaalde patienten. Dit vertrouwen dient expliciet gemaakt te worden in een gesprek tussen de studenten en de begeleidende fysiotherapeuten. Dit systeem biedt ruimte voor zelfstandigheid in handelen waarbij studenten klinisch relevante beslissingen moeten maken.

In de leerwerkplaats worden studenten zo ingedeeld dat ervaren studenten nieuwe studenten begeleiden en zo hun eigen kennis en ervaring expliciteren. Dit geeft begeleidende fysiotherapeuten tevens de ruimte om hun tijd in te zetten voor verdieping.

Dit project is een pilot om te zien wat de voors en tegens zijn en we praten er graag met u over.

Trefwoorden

Stage, stagewerkplek, EPA

Correspondentieadres

Hogeschool van Amsterdam, AMC

Afdeling Fysiotherapie

t.a.v. T. de Klijn (HvA) Dennis Gommers (AMC)

Postbus 2557

1000 CN Amsterdam

E-mail: t.de.klijn@hva.nl

E-mail: d.p.gommers@amc.nl

Infoshops – ronde 4**Taak specifieke model voor een actie, wat motiveert docenten tot professionaliseren?****Robert Wagenveld**

Hogeschool van Amsterdam, HBO-Verpleegkunde

Feiten en fabels in het (zorg)onderwijs: op welke manier blijf jij je als professional ontwikkelen?

Professionalisering van het docentenbestand is voor hogescholen een voorwaarde om kwaliteit te blijven leveren. Onder andere jaarlijkse functionerings- en beoordelingsgesprekken worden daartoe ingezet. De vraag is wat docenten motiveert om aan hun professionele ontwikkeling te werken. Tevens is er de vraag wat de opvattingen van teammanagers en docenten zijn ten aanzien van professionaliteit en professionalisering. Wat zorgt er nu voor dat u als docent besluit om bijvoorbeeld aan een bepaalde bij- of nascholing deel te nemen? Spelen formele instrumenten als een jaarlijkse beoordelingscyclus hier een rol in? Het Unified Model of Task Motivation van De Brabander en Martens is gebruikt om deze vragen te onderzoeken.

In deze infoshop wordt aandacht besteed aan het bovengenoemde recent ontwikkelde model van De Brabander en Martens, waarin verschillende theorieën op het gebied van taakspecifieke motivatie tot een geïntegreerd model worden verbonden. Daarmee biedt dit model een antwoord op de vraag hoe motivatie, bijvoorbeeld de motivatie om te komen tot professionaliseringsactiviteiten van docenten, kan worden gestimuleerd. Als voorbeeld worden in deze infoshop resultaten van een kwalitatief onderzoek in een bachelorproject gepresenteerd, waarin bovengenoemde vragen onder docenten en teammanagers van een hogeschool zijn onderzocht.

Deze infoshop geeft u als docent of medewerker in een onderwijs- op opleidingsinstituut inzicht in factoren die meespelen in uw (on)bewuste keuze, of die van uw collega's, om deel te nemen aan professionaliseringsactiviteiten. En mogelijk die factoren als docent te kunnen beïnvloeden of vorm te geven zodat wij onzelf kunnen blijven professionaliseren.

Trefwoorden

Professionalisering, docenten, motivatie, ondernemen leeractiviteiten. Functionerings- en beoordelingsgesprekken

Literatuur

De Brabander, C. J. & Martens, R. L. (2014) Towards a unified theory of task-specific motivation. *Educational Research Review*, 11, 27-44. DOI: 10.1016/j.edurev.2013.11.001

Correspondentieadres

Hogeschool van Amsterdam
t.a.v. R. Wagenveld
Tafelbergweg 51
1105 BD Amsterdam
E-mail: r.wagenveld@hva.nl

Flexibilisering van onderwijs in een duaal traject

Lynette Menting, Inke Schaap

Hogeschool van Amsterdam, HBO-V

Fabel: duaal studenten willen online leren in hun eigen tempo

Feit: 4 C/ID is evidence based onderwijs

In deze infoshop presenteren we de opzet van onze online module 'implementatiekunde'. We hebben deze module digitaal gemaakt om studenten de mogelijkheid te bieden in hun eigen tempo af te studeren. We willen graag van de gelegenheid gebruik maken om met de deelnemers aan de infoshop in gesprek te gaan over de voorwaarden voor flexibilisering van onderwijs voor duaal studenten. Ook laten we zien hoe een bestaande module geschikt gemaakt kan worden voor online learning aan de hand van het 4 CID-model.

De aanleiding voor dit project was het advies 'Flexibel hoger onderwijs voor werkenden' van het ministerie van OC&W. De Nederlandse prestaties op het gebied van een leven lang leren blijven al lange tijd achter bij de ambities, terwijl de urgentie ervan alleen maar groter wordt. De teruglopende deelname van volwassenen aan het hoger onderwijs suggereert dat het deeltijd hoger onderwijs onvoldoende is afgestemd op de specifieke kenmerken en behoeften en van de doelgroep Regie voor de student en co-creatie zijn trefwoorden in de visie op flexibilisering (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2014).

De opleiding HBO V GGZ-duaal kent een aantal kenmerken die haar geschikt maken voor flexibilisering van het onderwijs. Het is een overzichtelijke variant met een diverse studentengroep die veelal werkt, leert en druk(te) in persoonlijke leefomstandigheden combineert. De diversiteit binnen deze groep uit zich in vooropleiding, leeftijd en werkervaring. Het gevolg is dat de tijd die studenten aan hun studie kunnen besteden en het leertempo dat zij als gepast beschouwen, onderling sterk kan variëren.

Trefwoorden

Onderwijsontwikkeling, flexibilisering van onderwijs, 4 C/ID model, duaal leren

Literatuur

Adriaansen, M., Van Achterberg, T. (2012) Van implementeren naar leren. *TvZ 3*: 12-15

Van Harten, D.G., De Man, M., Emmelot-Vonk, M.H. (2012) Implementatie VMS-thema UMC Utrecht. *TvZ 3*: 23-28

Adviescommissie Flexibel hoger onderwijs voor volwassenen (2014) *Rapport 'Flexibel hoger onderwijs voor volwassenen'* Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Vandewaetere, M., Manhaeve, D., Aertgeerts, B., Van Merriënboer, J.J., Roex, A. (2015) 4C/ID in medical education: How to design an educational program based on whole-task learning: AMEE Guide No. 93 *Medical Teacher 37* (1); 4-20

Internet-links

Introductie implementatie

<https://youtu.be/XGAvSsjVA8U>

4 CID in short

<https://www.kuleuven-kulak.be/BlendedLearning/Blended%20learning/4c-id-model>

4 CID in medical education

<https://youtu.be/kPsEZ4FrIA0>

Correspondentieadres

Hogeschool van Amsterdam
Opleiding Verpleegkunde
Mw. L. Menting
Postbus 2557
1000CN Amsterdam
E-mail: l.menting@hva.nl

Infoshops – ronde 5**Kan goed ontwikkeld videomateriaal een demonstratieles vervangen bij het aanleren van verpleegtechnische vaardigheden?****Vera Balduyck, Belinda Drieghe, Tim Torsy**

Odisee Hogeschool, Opleiding Verpleegkunde/vroedkunde, Studiegebied Gezondheidszorg

Onderzoek toont aan dat goed opgeleide verpleegkundigen een positieve invloed hebben op morbiditeit, mortaliteit, de kosten binnen de gezondheidszorg en vooral de patiëntveiligheid. Een onderdeel binnen de opleidingen verpleegkunde en vroedkunde is het trainen van de verpleegtechnische vaardigheden. Traditioneel worden deze vaardigheden aangeleerd via 'demonstratie' tijdens een practicum. De huidige studenten behoren echter tot een 'digitale generatie' waarbij er voorkeuren voor bepaalde methodieken zoals filmmateriaal, e-learning, ... kunnen aanwezig zijn.

Verschillende studies loven in dit opzicht de effectiviteit van filmmateriaal. Enerzijds ondersteunt online filmmateriaal de leervoorkeuren van studenten (meer digitaal, zelfstandig te verwerken, ...), anderzijds heeft het een goed effect op de resultaten, het zelfvertrouwen en de voldoening van de student in vergelijking met de klassieke methoden zoals de demonstratielessen.

Online filmmateriaal zou dus gebruikt kunnen worden in plaats van directe demonstratie om studenten de vaardigheden aan te leren die nodig zijn om een veilige patiëntenzorg te garanderen. Vanuit deze stelling werd vertrokken om een experimenteel onderzoek op te zetten binnen de opleidingen verpleegkunde en vroedkunde van Odisee Hogeschool. Dit vormt een onderdeel binnen het opzetten van een krachtige leeromgeving waarbij studenten hun eigen leerproces in handen nemen en de docent een coachende rol aanneemt in hun leerproces.

Tijdens deze infoshop krijg je een korte toelichting over het onderzoek met onderzoeksvraag 'Kan een goed ontwikkeld filmpje over vrouwelijke blaaskatheterisatie een demonstratieles vervangen?', waarna de resultaten van het gerandomiseerd praktijkonderzoek worden bekend gemaakt. Vervolgens wordt samen bekeken hoe je dit concreet kan implementeren binnen jouw onderwijscontext.

Trefwoorden

Krachtige leeromgeving, filmmateriaal, verpleegtechnische vaardigheden

Literatuur

Forbes, H., Oprescu, F., Downer, T., Phillips, N.M., McTier, L., Lord, B., Barr, N., Alla, K., Bright, P., Dayton, J., Simbag, V. & Visser, I. (2016). Use of videos to support teaching and learning of clinical skills in nursing education: A review. *Nurse Education Today*, 42:, 53-56. doi: 10.1016/j.nedt.2016.04.010.

McCutcheon, K., Lohan, M., Traynor, M. & Martin, D. (2015). A systematic review evaluating the impact of online or blended learning vs. face-to-face learning of clinical skills in undergraduate nurse education. *Journal of Advanced Nursing*, 71(2), 255-270. doi: 10.1111/jan.12509

Cardoso, A.F., Moreli, L., Braga, F.T.M.M., Vasques, C.I., Santos, C.B. & Carvalho, E.C. (2012). Effect of a video on developing skills in undergraduate nursing students for the management of totally implantable central venous access ports. *Nurse Education Today*, 32, 709-713.

McKenny, K. (2011). Using an online video to teach nursing skills. *Teaching and learning in nursing*, 6(4), 172-175.

Correspondentieadres

Odisee Hogeschool

Opleiding Verpleegkunde en Vroedkunde, Studiegebied Gezondheidszorg

t.a.v. mw. Vera Balduyck

Warmoesberg 26

1000 Brussel

België

E-mail: vera.balduyck@odisee.be

Infoshops – ronde 6**Misconcepties over wijkverpleegkunde en de invloed van curriculum-herontwerp bij de opleiding verpleegkunde aan de Hogeschool van Amsterdam****Margriet van Iersel MSc**

Hogeschool van Amsterdam, Opleiding Verpleegkunde

Studenten verpleegkunde kiezen voor hun latere beroepsuitoefening vaak voor het algemeen ziekenhuis. Zij zien dit als een uitdagende omgeving met acute zorg en veel verpleegtechnische vaardigheden. Veel minder studenten oriënteren zich tijdens hun opleiding op de wijk. Dit is een groot probleem: er wordt in 2019 een tekort van ongeveer 3000 hbo-wijkverpleegkundigen verwacht.

Margriet van Iersel is verpleegkundige, docent, onderwijskundige en voorzitter van de curriculumcommissie aan de opleiding verpleegkunde van de Hogeschool van Amsterdam. Zij doet promotie-onderzoek naar de beeldvorming van studenten verpleegkunde over de wijkverpleegkunde en de invloed van curriculum-herontwerp op deze beeldvorming. Zij voerde een systematische literatuurstudie uit over dit onderwerp. Ook verzamelde zij met een door haar ontwikkelde vragenlijst gegevens bij meer dan 1000 startende studenten hbo-verpleegkunde over hun beeld van de wijkverpleegkunde, hun voorkeur voor een huidige stage, en de onderliggende redenen voor hun voorkeur. Veel studenten blijken de complexe aspecten van het werken als verpleegkundige in de wijk te onderschatten. De opleiding voert interventies uit in het curriculum zodat thema's die samenhangen met wijkverpleegkunde meer centraal komen te staan. Beoogd wordt hiermee de beeldvorming over de wijk positief te beïnvloeden, en studenten zich meer bewust te laten worden van de mogelijkheden die de zelfstandige positie van de hedendaagse wijkverpleegkunde hen biedt.

In deze infoshop gaat Margriet in op de beelden van studenten verpleegkunde over werkvelden in de gezondheidszorg, zowel vanuit wetenschappelijke literatuur als de data over de Nederlandse studenten. Ook bespreekt zij de keuzen die geleid hebben tot het curriculumherontwerp.

Trefwoorden

Beeldvorming, curriculum-herontwerp, verpleegkunde, werkvelden, wijkverpleegkunde

Literatuur

De Veer, J. E., Verkleij, K. A. M., Peeters, J. M., & Francke, A. L. (2016). *Naar een toekomst met meer wijkverpleegkundigen? De aantrekkelijkheid van het werken in de thuiszorg en het doorstromen van MBO naar HBO-Verpleegkunde*. Utrecht, The Netherlands: Nivel.

Iersel, M. van, Latour, C. H. M., Vos, R. de, Kirschner, P. A., & Scholte op Reimer, W. J. M. (2016). Nursing students' perceptions of community care and other areas of nursing practice – A review of the literature. *International Journal of Nursing Studies*, 61(9), 1-19.

Iersel, M. van, Latour, C. H. M., Vos, R. de, Kirschner, P. A., & Scholte op Reimer, W. J. M. (2016). Beeldvorming van hbo-v studenten over wijkverpleegkunde en ouderenzorg. *Onderwijs en Gezondheidszorg*, 6, 26-29.

Maurits, E. E. M., Veer de, A. J. E., & Francke, A. L. (2015). *Competenties in een veranderende gezondheidszorg; Ervaringen van verpleegkundigen, verzorgenden, begeleiders en praktijkondersteuners*. Utrecht: Nivel.

Verkenningcommissie hbo-gezondheidszorg. (2013). *Voortrekkers in verandering; Zorg en opleidingen- partners in innovatie*. Den Haag: hbo-raad.

Internet-links

Bloemendaal, I., Essen, G. van, Kramer, S., & Windt, G. van der. (2015). Rapport Vraag en aanbod van wijkverpleegkundigen 2015-2019.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2015/10/01/vraag-en-aanbod-van-wijkverpleegkundigen-2015-2019>

<http://zorgenz.nl/topbericht/meer-studenten-hbo-verpleegkunde-beter-opleiden-voor-de-wijk>

<http://zorgenz.nl/nieuws/nieuwe-minor-complexe-wijkverpleegkundige-zorg>

Correspondentieadres

ACHIEVE – Kenniscentrum Faculteit Gezondheid

Hogeschool van Amsterdam

t.a.v. mw. M. van Iersel

Tafelbergweg 51

1105 BD Amsterdam

E-mail: m.van.iersel@hva.nl

Pro Active Nursing: lukt het in de praktijk?

Eline Baars – de Geus, Bianca Schrijvers

Hoornbeeck College, school voor Middelbaar Beroeps Onderwijs, Opleiding Verpleegkunde, locatie Rotterdam

Lukt het wel in de praktijk? Deze vraag staat centraal tijdens deze infoshop. Pro Active Nursing, klinisch redeneren is in de laatste jaren een bekend begrip geworden. Er worden bijscholingen verzorgd, trainingen gegeven, studenten op het HBO en het MBO krijgen lessen op school, verpleegkundige vervolgoopleidingen hebben het in het curriculum opgenomen en VVT instellingen worden getraind.

Maar, op welke wijze wordt er les gegeven? Hoe bereid je als onderwijsinstelling je docenten goed voor op het geven van deze lessen? En wat is het effect van deze lessen op de studenten? Lukt het in de praktijk? Kortom: is het effect van de methode klinisch redeneren merkbaar in de dagelijkse (zorg)praktijk?

Op het Hoornbeeck College heeft er een klein onderzoek plaats gevonden naar de effecten van de lessen klinisch redeneren. We hebben de studenten en hun werk-/stageplaatsen bevraagd Ook hebben we de werkbegeleiders naar hun mening gevraagd. Een feit is dat binnen de MBO opleiding Verpleegkundige aan het Hoornbeeck College 50 weken aandacht besteed wordt aan het klinisch redeneren. Is dat merkbaar in de praktijk? Feit of fabel: iedereen doet het, iedereen kan het?!

Trefwoorden

Klinisch redeneren, effect studenten, effect tijdens stage of werk, effect bijscholing werkbegeleiders

Literatuur

Bakker, Marc. 2013. *Pro Active Nursing: klinische problematiek inzichtelijk*. Den Haag: Boom Lemma.

Benner, Patricia, Hughes, Ronda G, Sutphen, Molly. 2008. *Patient Safety and Quality: An Evidence – Based Handbook for Nurses. Chapter 6: Clinical reasoning, Decisionmaking and Action: Thinking critically and clinically*. Rockville (MD). Agency for Healthcare Research and Quality.

Graan, van Anna C., Williams, Martha J.S., Koen, Magdalena P. 2016. *Professional Nurses' understanding of clinical judgement: A contextual inquiry*. University of Johannesburg. Health SA Gesondheid. Volume 21, 280 – 293.

Internet-links

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S026069170900210X>

Correspondentieadres

Hoornbeeck College, locatie Rotterdam

Sector Gezondheidszorg, opleiding Verpleegkundige

t.a.v. mw. E. Baars – de Geus, opleidingsmanager opleiding Verpleegkunde

Carnissensingel 210

3084 NA Rotterdam

E-mail: BsE@hoornbeeck.nl (Eline Baars – de Geus)

E-mail: SsB@hoornbeeck.nl (Bianca Schrijvers)

WORKSHOPS

Samen in het onderwijs is samenwerken in de toekomst! **Interprofessioneel samenwerken, we willen en kunnen niet meer zonder**

Quirine Anderegg, John Best, Saskia Hofstede, Wouter Rennes

Hogeschool van Amsterdam & Academisch Medisch Centrum (AMC), Faculteit gezondheid in samenwerking met Opleiding Verpleegkunde, Fysiotherapie, Ergotherapie en opleiding Oefentherapie – mensendieck & Faculteit geneeskunde – Universiteit van Amsterdam

De bacheloropleidingen geneeskunde in het AMC en HvA willen hun studenten als toekomstige zorgprofessionals voorbereiden op de toekomst. Hiervoor wordt een onderwijsprogramma, interprofessionele educatie (IPE), gezamenlijk vorm te geven.

In bijna elk opleidingsjaar wordt het IPE programma aangeboden met alle bacheloropleidingen gezamenlijk voor 1 ECTS per jaar. IPE wordt daarmee een uniek kenmerk van deze AMC-HvA opleidingen.

Dit onderwijsprogramma, wat jaarlijks afgerond wordt met een afgerond met een summatieve toets wordt geheel gezamenlijk ontwikkeld, uitgevoerd en geëvalueerd vanuit de deelnemende opleidingen geneeskunde (AMC), fysiotherapie, verpleegkunde, oefentherapie en ergotherapie (HvA). Er zijn dus in totaal 5 opleidingen bij betrokken vanuit 2 verschillende onderwijs organisaties. Een gigantisch project waarbij we *Interprofessioneel samenwerken, we willen en kunnen niet meer zonder* als motto hebben.

In het eerste opleidingsjaar, ligt het focus op het IK-perspectief binnen de eigen professie (inzicht in eigen rol en die van het eigen specialisme, inclusief aanvang opbouw vakspecifieke expertise).

In het tweede jaar worden studenten uitgedaagd het WIJ-perspectief te betrekken, en inzicht te verwerven in de rol en verantwoordelijkheden van andere zorgprofessionals en met hen samen te werken binnen de kaders van een aan hen door de zorgvrager gesteld probleem.

De hoofdfase 2 en 3 bouwt hierop voort en culmineert in het SAMEN-perspectief met focus op actieve integratie van gevorderde teamcompetenties.

In deze workshop gaan we de deelnemers laten ervaren hoe het wij perspectief is vormgegeven. Een onderdeel van het onderwijsprogramma gaan we uitvoeren in deze workshop

We gaan stilstaan bij de keuzen die gemaakt zijn om de twee opleidingsculturen samen te brengen en met jullie de consequenties van diverse keuzen bespreken met jullie.

Trefwoorden

Interprofessioneel samenwerken, interprofessionele educatie, community of learners, pilot met 40 studenten, uitvoering met 1100 studenten

Correspondentieadres

Hogeschool van Amsterdam
t.a.v. Quirine Anderegg
Tafelbergweg 51
1105 BD Amsterdam
E-mail: q.anderegg@hva.nl

Harmonieuze samenwerking tussen onderwijs en kwaliteitszorg: Te mooi om waar te zijn?

Is kwaliteitszorg louter quality assurance of wordt dit fabeltje ontkracht?

Karen Baert, Liesbeth Van Heck

Hogeschool Gent, Directie onderwijs van de HoGent, Vakgroep Verpleegkunde van de HoGent

Bij HoGent gaan onderwijs en kwaliteitszorg hand in hand. Letterlijk, want beide functies zijn verenigd binnen één directie. De term kwaliteitszorg worstelt binnen onderwijs echter met een slechte reputatie door een verscheidenheid aan vooroordelen en opvattingen. Hoe kwaliteitszorg omschreven is, bepaalt de invloed op onderwijs en de ontwikkeling ervan (Fraser, 2005). O.m. Baume en Popovic (2016) en Bamber en Anderson (2012) gaven het al eerder aan, kwaliteitszorg in de zin van quality assurance (QA) is pejoratief, opgezaald met een vracht negatieve associaties en vaak verward met controle. Meer zelfs, liefst wordt het geassocieerd met top-down controle. Bovendien stelden lesgevers en onderzoekers zich vragen bij de traditionele kwaliteitszorg, want *collecting student feedback on teaching has little or no impact on improving teaching* (Weimer and Lenze, 1997).

Gelukkig krijgt kwaliteitszorg in de zin van quality enhancement (QE) dan weer een positieve bijklank, gezien de term een blik op de toekomst werpt en verbonden wordt met innovatie en verbetering (Baume & Popovic, 2016). Kwaliteitszorg is dan ook een vorm van permanent leren (Cuyvers, 2002). Hier komt een duidelijke link met onderwijs naar voor, want tenslotte willen we vanuit kwaliteitszorg en onderwijsontwikkeling allen hetzelfde: de kwaliteit van de opleiding en het lesgeven verbeteren (Fraser, 2001).

Het is binnen het onderwijs dan ook de uitdaging om QA, QE en onderwijsontwikkeling met elkaar te verbinden en een kwaliteitscultuur te creëren waarbij collega's de drang voelen om zichzelf en de opleiding te blijven ontwikkelen. Een cultuur waar ze de vrijheid krijgen om de onzekere onbewandelde paden binnen de onderwijspraktijk te bewandelen. Een opleiding met een volwassen kwaliteitscultuur daagt zichzelf uit en gebruikt kwaliteitszorg om te evalueren, te reflecteren en te verbeteren. We hernemen de uitspraak van Weimer en Lenze (1997) hierboven en vullen aan met Gibbs (2010): *collecting student feedback on teaching has little or no impact on improving teaching* (Weimer and Lenze, 1997), *unless it is accompanied by other processes such as the teacher consulting with an educational expert* (Gibbs, 2010). De opleidingshoofden en onderwijsondersteuners zijn bij uitstek diegenen die kwaliteitszorg kunnen vertalen zodat collega's begrijpen wat het hen kan bieden in hun onderwijs en hoe ze (opleidings)doelen kunnen bereiken. Vanuit een partnerschap en een cultuur van vertrouwen kan de ondersteuner helpen het engagement van collega's te verhogen om methoden van effective learning in te zetten in hun onderwijspraktijk. (Baume & Popovic, 2016).

Trefwoorden

Kwaliteitszorg, Quality Assurance, Quality Enhancement, Onderwijskwaliteit, Onderwijs-ondersteuning

Literatuur

- Cuyvers, G. (2002). Kwaliteitsontwikkeling in het onderwijs. Antwerpen: Garant.
- Bamber, V., & Anderson, S. (2012). Evaluating learning and teaching: Institutional needs and individual practices. *The International Journal for Academic development*, 17(1), 5-18.
- Gibbs, G. (2010). *Dimensions of quality*. York: Higher Education Academy.
- Sursock, A. (2011). *Examining Quality Culture II: Processes and Tools – Participation, Ownership and Bureaucracy*. Brussels: EUA.
- Fraser, K. (2005). *Education Development and leadership in higher education. Developing an effective institutional strategy*. Londen: RoutledgeFalmer.

Baume, D. & Popovic, C. (2016). *Advancing Practice in Academic Development*. Londen: Routledge.

Weimer, M. & Lenze, L. F. (1997). *Instructional Interventions: A Review of the Literature on Efforts to Improve Instruction*. In R. P. Perry & J. C. Smart (eds). *Effective Teaching in Higher Education: Research and Practice*. New York: Agathon Press.

Correspondentieadres

Hogeschool Gent
vakgroep Verpleegkunde
t.a.v. mw. Vakgroepvoorzitter L. Van Heck
Keramiekstraat 80 lokaal 1137
9000 Gent
België
E-mail: karen.baert@hogent.be
E-mail: liesbeth.vanheck@hogent.be

Effectief communiceren – alles in 1 x goed!

Martin Beld

Focus XL

Communicatie: “Als het van twee kanten komt hoeft het nog niet te botsen.”

De hele dag communiceren we met elkaar – is het niet verbaal dan wel non-verbaal. Logisch want zonder communicatie is er geen samenwerking. Waarom blijkt communicatie dan toch vaak zo lastig? Vooral bij verschil in opvattingen en verwachtingen zien we vaak dat communicatie zelfs volkomen stagneert!

Dat komt met name omdat we allemaal beschikken over een hele bijzondere competentie: Het doen van aannames!

Echter is jouw aanname ook op feiten gecheckt? Of heb je er zelf een mooi verhaal van gemaakt en blijkt het achteraf toch een fabel?

In deze workshop leer je nóg effectiever te communiceren.

- slimme communicatietechnieken
- misverstanden voorkomen
- effectief delegeren en smart afspreken
- krijgen wat je vraagt

Met als doel:

- effectiever kunnen werken
- reduceren/voorkomen van (tijds)verspillingen
- nóg meer plezier in je werk

Correspondentieadres

Focus XL / Vól in de Energie!

Martin Beld

Laan 40-45 nr. 182

7671 MS VRIEZENVEEN

E-mail: martin@focusxl.nl

Stimuleren en beoordelen van een onderzoekende houding

Forra Cornelis

Fontys Paramedische Hogeschool, Profilerings Zelfregie (deelnemende opleidingen: Logopedie, Fysiotherapie, Podotherapie, Orthopedische Technologie, MBRT)

In september 2016 is de Fontys Paramedische Hogeschool gestart met een nieuw toets onderdeel tijdens de onderzoeksfase van het laatste jaar; de onderzoekende houding. Deze houding wordt in vrijwel ieder beroepspofiel in de zorg aangehaald, al dan niet met termen als “de startende professional is nieuwsgierig en kritisch” of “... is creatief in zijn handelen”.

Binnen FPH ontstond discussie over hoe wij onze studenten stimuleren en belonen om deze onderzoekende, nieuwsgierige en creatieve houding te laten zien. Onderzoek tijdens de afstudeerfase beoogt dit te stimuleren maar we constateerden dat studenten enkel op het eindproduct beoordeeld werden en niet op de wijze hoe zij daartoe gekomen waren. Deze discussie heeft geleid tot het opnemen van een toets-onderdeel onderzoekende houding. Al gauw zagen we een aantal dingen gebeuren: studenten werden zich meer bewust van de invloed van de eigen houding op het proces. Ten tweede kregen begeleiders hiermee een praktisch handvat om al vroeg in het proces ongewenst gedrag bespreekbaar te maken met de student (denk hierbij aan vermindering, uitstelgedrag, niet communiceren met betrokkenen etc). Tot slot, en zeker belangrijk voor motivatie, werd gewenst gedrag nu beloond.

Graag delen wij onze ervaringen met u en willen wij het gesprek aan gaan over het beoordelen van attitude, om zo tot nieuwe inzichten te komen die we kunnen gebruiken in ons onderwijs. In de workshop wordt het toetsen van “onderzoekende houding” besproken, wordt het beoordelingsformulier (Rubric) zoals Fontys Paramedische Hogeschool dit hanteert toegelicht, en willen we discussiëren over de mogelijkheden buiten de onderzoeksfase.

Trefwoorden

Attitude, onderzoeken, houding, beoordelen attitude, begeleiding onderzoek, motiveren

Correspondentieadres

Fontys Paramedische Hogeschool
Team Zelfregie
t.a.v. mw. F.R. Cornelis, MSc
Postbus 347
5600 AH Eindhoven
E-mail: f.cornelis@fontys.nl

Hoe kwetsbaarheid tot verbondenheid leidt en verbondenheid tot leren

Johan van Herk, Lieke van Boxtel

Fontys Hogeschool Mens en Gezondheid, opleiding Verpleegkunde

Tijdens de workshop worden relaties gelegd tussen het thema kwetsbaarheid, verbondenheid, schaamte en de betekenis daarvan voor leren. Hierbij wordt op een interactieve manier gesproken over de feiten en fabels die hangen rondom het thema kwetsbaarheid in het (zorg)onderwijs en beroepspraktijk. Oefeningen laten deelnemers ervaren dat er moed voor nodig is om met deze onderwerpen aan de slag te gaan maar dat het zo waardevol is in de rol van docent en als persoon.

Trefwoorden

Kwetsbaarheid, verbondenheid, schaamte

Literatuur

Brown, B., (2012) De kracht van kwetsbaarheid. Heb de moed om niet perfect te willen zijn. Utrecht: Bruna.

Brown, B., (2013) De moed van imperfectie. Laat gaan wie je denkt te moeten zijn. Utrecht: Bruna.

Bynum, W. E., & Goodie, J. L. (2014). Shame, guilt, and the medical learner: ignored connections and why we should care. *Medical Education*. Vol. 48, 1045-1054.

Correspondentieadres

Fontys Hogeschool Mens en Gezondheid

Opleiding Verpleegkunde

t.a.v. J. van Herk, L. van Boxtel

Theodor Fliednerstraat 2

5631 BN Eindhoven

E-mail: j.vanherk@fontys.nl

E-mail: l.vanboxtel@fontys.nl

Fabelachtige feiten of feitelijke fabels? Alles over succesvol studeren en levendige leerstrategieën

Lieke Hollander, Kris Laan

Vrije Universiteit Amsterdam, FGB, afdeling Bewegingswetenschappen

Hoe kan je het beste studeren? Dat is een vraag waar veel studenten mee zitten en deze bij docenten neerleggen. In de loop der jaren zijn er veel leerstrategieën ontwikkeld. Het is voor zowel studenten als docenten een behoorlijke uitdaging om de literatuur uit te pluizen en hier de meest effectieve leerstrategie uit te filteren. Docenten hebben daarom vaak een eigen idee over hoe studenten het beste zouden kunnen studeren. Maar is dit wel de juiste leerstrategie en slaat die strategie wel aan bij studenten? Leidt deze aanpak tot studiesucces bij studenten? We zullen in deze workshop samen op zoek gaan naar de antwoorden op deze vragen, mede door actieve inzet van de deelnemers. We zijn benieuwd welke adviezen jullie aan studenten geven met betrekking tot de leerstrategieën en welke leerstrategie jullie zelf kiezen in bepaalde situaties. Vervolgens beoordelen we samen aan de hand van verschillende literatuur of dit de juiste keuzes blijken te zijn. We gaan de fabels uit de (onder)wereld helpen en de feiten boven tafel te krijgen!

Trefwoorden

Leerstrategieën, studiesucces

Literatuur

Dunlosky, J., Rawson, K.A., Marsh, E.J., Nathan, M.J. & Willingham, D.T. (2013). Improving students' learning with affective learning techniques: promising directions from cognitive and educational psychology. *Psychological Science*, 14(1), 4-58.

Morehead, K., Rhodes, M.G. & DeLozier, S. (2016). Instructor and student knowledge of study strategies. *Memory*, 24(2), 257-271.

Correspondentieadres

Hogeschool of instelling: Vrije Universiteit Amsterdam

Faculteit der Gedrag en Bewegingswetenschappen

t.a.v. mw.. L. Hollander, MSc, dhr.. K. Laan, MSc

De Boelelaan 1105

1081 HV Amsterdam

E-mail: l.d.hollander@vu.nl

E-mail: c.j.laan@vu.nl

Een goede vaardigheidsdocent geeft weinig instructie

Marjan Kok

Vrije Universiteit Amsterdam, UCGB

Instructie is een belangrijke didactische tool om bewegingshandelingen aan te leren. Is dat wel zo? Als je instructie geeft, wil je dat een student aan deze instructie denkt en deze toepast terwijl hij of zij de vaardigheid uitvoert. Hiermee doe je een groot beroep op het werkgeheugen van de student en zorg je ervoor dat de student bewust (expliciet) leert.

Uit sportwetenschappelijk onderzoek en (beperkt) onderzoek naar het leren van chirurgische vaardigheden blijkt dat een *onbewust* (impliciet) motorisch leerproces belangrijke voordelen kent: het geleerde blijft beter overeind in stressvolle situaties, onder vermoeidheid en in het geval dat een persoon meerdere taken tegelijk moet uitvoeren.

In deze workshop worden de methoden waarmee je een meer onbewust leerproces kunt uitlokken gepresenteerd en bedenken we samen wat dit concreet zou kunnen betekenen voor uw aankomende vaardigheidsles.

Trefwoorden

Vaardigheidsonderwijs, impliciet motorisch leren, analogie leren, externe focus van aandacht, multi-tasking, foutloos leren

Literatuur

Davids, K. Button, B., Benett, S. (2008). Dynamics of skill acquisition: a constraints-led approach, chapter 8: using verbal guidance as an informational constraint on learners. Champaign: Human kinetics

Masters, R.S.W., Poolton, J.M., Abernethy, B., Patil, N.G. (2008). Implicit learning of movement skills for surgery. ANZ journal of surgery, 78, 1062-1064.

Internet-links

https://www.vu.nl/nl/Images/SG2011BeekDeel3_tcm289-245966.pdf

Correspondentieadres

Vrije Universiteit Amsterdam
Universitair Centrum voor Gedrag en Beweging
t.a.v. mw. M.J. Kok
Buitenveldertselaan 3
1082 VA Amsterdam
E-mail: m.j.kok@vu.nl

Kan reflectieonderwijs leuker, effectiever en leiden tot meer leerwinst?

Judith Gerritsen, Marijke Leijdekkers

Vrije Universiteit Amsterdam, UCGB

In deze workshop houden we een pleidooi om reflectieonderwijs te ondersteunen met de Reflect App. Studenten moeten leren reflecteren, maar bij het aanleren van deze vaardigheid worden diverse problemen ervaren (Kinkhorst 2010; Mittendorf et al., 2008; Murdoch-Eaton & Sandars, 2014). Een paar feiten:

- Het is voor studenten niet duidelijk wat reflecteren is (Zijlstra & Meijers, 2006).
- Reflectievaardigheden worden hen nauwelijks aangeleerd (Kinkhorst, 2010).
- Docenten hebben te weinig zicht op het niveau van reflectie dat behaald wordt door de studenten.
- Reflecteren lijkt niet altijd een duidelijk doel te dienen (Murdoch-Eaton & Sandars, 2014; Kinkhorst, 2010).

Het gevolg hiervan is dat er van alles mis kan gaan als studenten en jonge professionals gevraagd wordt te reflecteren en dat de potentiële leerwinst van reflectie (bij lange na niet) gehaald wordt. Je zou bijna denken dat het aanleren van reflectievaardigheden een fabel is.

Om studenten en jonge professionals te helpen het reflecteren onder de knie te krijgen, hun weerstand tegen reflectie te verminderen en om docenten en coaches te helpen in het begeleiden bij reflecties hebben we een app ontwikkeld. In deze app worden studenten begeleidt in de reflectie volgens het ALACT model (Korthagen 2005). Voor het komen tot een dieper inzicht wordt de gebruiker gevraagd te bepalen op welk "niveau" het onderwerp van reflectie zich afspeelt (Korthagen 2010). In de app zijn functionaliteiten toegevoegd zoals chat met peers, visualisering van hoeveelheid en diepgang van de reflectiemomenten en een exportfunctie.

In deze workshop willen we je ervaring op laten doen met het gebruik van de app. Vanuit deze ervaring willen we toepassingsmogelijkheden bespreken die bijdragen aan goede reflectievaardigheden van studenten.

Trefwoorden

Reflectieonderwijs, App, ALACT-model, kernkwadranten, roos van Leary, reflectieniveaus

Literatuur

Kinkhorst, G. (2010). Didactische ontwerpregels voor reflectieonderwijs.

Onderwijsinnovatie, maart 2010.

Korthagen, F. & A. Vasalos (2005). Levels in reflection: core reflection as a means to enhance professional growth. *Teachers and Teaching: theory and practice*, 11, 47–71

Korthagen, F.A.J. (2010). Going to the core: Deepening reflection by connecting the person to the profession. In N. Lyons (Ed.), *Handbook of Reflection and Reflective Inquiry* (pp. 529-552). New York: Springer.

Mittendorff, K. (2014). Leren Reflecteren. In: F. Meijers, M. Kuijpers, K. Mittendorff & G. Wijers (Red.). *Het onzekere voor het zekere. Kwetsbaarheid als kracht in loopbaandialogen*. Antwerpen/ Apeldoorn: Garant.

Murdoch-Eaton, D. & Sandars, J. (2014). Reflection: moving from a mandatory ritual to meaningful professional development. *Archives of Disease in Childhood*, 99, 279-283.

Zijlstra, W. & Meijers, F. (2006). Hoe spannend is het hoger beroepsonderwijs? *TH&MA – Tijdschrift voor Hoger Onderwijs & Management*, 13, 53-60

Correspondentieadres

Vrije Universiteit Amsterdam

Universitair Centrum voor Gedrag en Bewegen

t.a.v. mw. drs. M.L.A. Leijdekkers en drs. J.M.Gerritsen

Buitenveldertselaan 3

1082VA Amsterdam

E-mail: m.l.a.leijdekkers@vu.nl

E-mail: j.m.gerritsen@vu.nl

Fabelachtig goed voorbereid (reprise)

Judith Gerritsen, Liesbeth Neeskens

Vrije Universiteit Amsterdam, UCGB

Het is een eindeloos terugkerend gespreksonderwerp. Hoe krijgen we studenten ertoe dat ze zich goed voorbereiden op een onderwijsbijeenkomst. Uit onderzoek (Schmidt et.al. 2010) is gebleken dat de hoeveelheid tijd die studenten aan zelfstudie besteden een behoorlijke correlatie heeft met studiesucces. Het is dus de moeite om deze discussie op de agenda te blijven zetten, zo lang als dat nodig is.

Met de opkomst van ICT in het onderwijs hebben we een steeds groter wordende voorraad aan werkvormen waaruit we kunnen putten. Dit geeft mogelijkheden, maar vraagt ook een manier om tot een doordachte keuze te komen. Hierbij is het belangrijk didactische, vakinhoudelijke en ICT vaardigheden gecombineerd in te zetten (Mishra, P. & Koehler, M.J.. 2006). Als dit goed gedaan wordt, kunnen studenten zich gedegen voorbereiden, zodat in de les ruimte is om alleen de moeilijkste onderwerpen nog te behandelen en tot verdieping te komen. Vele theorieën en modellen geven handvatten om te komen tot aandachtspunten bij het ontwerpen van een zelfstudieopdracht. Deze kunnen in het tijdbestek van een workshop niet allemaal uitvoerig besproken worden, maar zullen wel op relevante momenten aan de orde komen.

Gezamenlijk zullen we bespreken wat we belangrijk vinden bij het geven van betekenisvolle zelfstudie opdrachten. Met de uitkomst van deze bespreking en suggesties uit de hand-out ga je in subgroepen aan de slag met het ontwerpen van de ideale voorbereidingsopdracht, waarbij je gebruikt maakt van een ICT tool.

Trefwoorden

Motivatie, zelfstudie, opdrachten, flipping the classroom, TPack-model, sociale determinatie theorie, socrative, padlet, nearpod, tricider, App:docentedu, mentimeter, Kahoot

Literatuur

Mishra, P. & Koehler, M.J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *The Teachers College Record*, 108 (6): 1017-1054. Schmidt, H. G., Cohen-Schotanus J., Molen, van der H.T., Splinter, T.A.W. Bulte J. Holdrinet, R. Rossum, H.J.M. (2010). Learning more by being taught less: a "time-for-selfstudy" theory explaining curricular effects on graduation rate and study duration. *Higher Education* 60:287-300.

Internet links

<https://www.kennisnet.nl/leren-ict/flipping-the-classroom/>

<http://www.tpack.org/>

<http://mens-en-samenleving.infonu.nl/psychologie/118014-motivatie-self-determination-theory.html>

Correspondentieadres

Vrije Universiteit Amsterdam

Universitair Centrum voor Gedrag en Beweging

t.a.v. mw. drs. J. Gerritsen

Buitenveldertselaan 3

1082 VA Amsterdam

E-mail: j.m.gerritsen@vu.nl

Feiten en fabels in je hoofd

Allard Gerritsen, Marjolein Roemaat
Vrije Universiteit Amsterdam, UCGB

Bron: www.lvpp.nl/evidence-based-coaching

“ Coaching richt zich op studenten nog beter willen worden. Die zich willen ontwikkelen.”
(...)

“Er is nog niet veel onderzoek gedaan naar de werkzaamheid van coachingsmethoden. Bovendien is het heel lastig om tot gedegen conclusies te komen over de werkzaamheid van coaching. Toch valt er wel iets te zeggen over welke coaching werkt. Allereerst kan er winst behaald worden door kennis te vergaren over het onderwerp. Er is bijvoorbeeld heel veel onderzoek naar doelen stellen. Het blijkt steeds weer dat dit helpt om beter te gaan presteren. Een coachingstraject dat is gericht op het versterken van je prestaties, zou hier dus aandacht aan moeten besteden. Zo is het ook voor zelfvertrouwen, vitaliteit, geluk en zelfdiscipline. De laatste jaren is daar veel onderzoek naar gedaan en het is zonde om dat niet mee te nemen tijdens de coaching.

Uit onderzoek naar behandelmethoden (ACT, RET, Cognitieve Therapie etc.) in de klinische psychologie blijkt dat verschillende behandelmethoden allemaal ongeveer even effectief zijn. Dat betekent echter niet dat methoden die niet onderzocht zijn ook werken. Het lijkt ons dan ook verstandig om voornamelijk te werken met coachingsmethoden waar in ieder geval enig onderzoek naar gedaan is.”

Eén van deze methoden is oplossingsgericht coachen. Deze benadering is ontwikkeld door De Milwaukee-groep die onderzoek deed naar manieren waarop mensen oplossingen vinden of creëren. Door te experimenteren met communicatiemethoden in honderden gesprekken en te observeren wat effectief bleek, ontdekten ze een aantal simpele en doeltreffende principes voor coaching. Neem de oplossing als vertrekpunt, en niet het probleem. Laat alles wat goed functioneert met rust. Als iets niet werkt, doe dan wat anders. Als iets werkt, pas dat dan vaker toe. Deze benadering bleek zeer effectief en efficiënt in vergelijking met meer probleemgerichte aanpakken (KimBerg & Szabo, 2007).

In deze workshop gaan we oefenen met enkele oplossingsgerichte technieken en bespreken we in hoeverre deze evidence based methode jou kan helpen om een nog betere coach te worden. Om alvast een tipje van de sluier op te lichten: begin met het eind voor ogen, overleg over de doelen, gebruik schaalvragen, en nog meer bruikbare taalvaardigheden .

Trefwoorden

Coachen, Evidence based Coaching

Literatuur

Kim Berg, I. & P. Szabó (2007) Oplossingsgericht coachen. Uitgeverij Thema

Webbronnen

www.lvpp.nl/evidence-based-coaching

<https://www.nobco.nl/files/NOBCO->

[documenten/Evidence_Based_Coaching_NOBCO_Landelijke_bijeenkomst_2011_sheets.pdf](https://www.nobco.nl/files/NOBCO-Landelijke_bijeenkomst_2011_sheets.pdf)

http://www.nobco.nl/kenniscentrum/artikelen/rendel_de_jong2

Correspondentieadres

Vrije Universiteit Amsterdam
Universitair Centrum voor Gedrag en Beweging
t.a.v. Drs. A.G.A. Gerritsen, M.C.M. Roemaat, MSc
Buitenveldertselaan 3
1082 VA Amsterdam
E-mail: a.g.a.gerritsen@vu.nl

De reflectieve casestudie: een nieuwe methode om de theorie te verbinden met de praktijk

Ada ter Maten-Speksnijder

Hogeschool Rotterdam, Instituut voor Gezondheidszorg / Kenniscentrum Zorginnovatie

DOEL: Het doel van de workshop is de deelnemers inzicht te geven hoe zij studenten kunnen ondersteunen bij het ontwikkelen van reflectieve vaardigheden en een onderzoekende houding met behulp van de methode Reflectieve Casestudie.

RELEVANTIE: In de meeste westerse landen wordt de ontwikkeling van reflectieve EBP-professionals gezien als cruciaal voor het leveren van hoogwaardige zorgverlening. De klinische praktijk wordt steeds meer gekenmerkt door onzekerheid, waardoor professionals moeten beschikken over relevante ervaringskennis gecombineerd met wetenschappelijke en technologische kennis. Daarom is het traditionele model, waarin studenten leren om een scala van oplossingen toe te passen bij specifieke klinische problemen, veranderd in een model dat deze drie verschillende soorten kennis combineert. Hogeschool Rotterdam heeft hiervoor de methode –Reflectieve Casestudie- ontwikkeld waarin bachelor en masterstudenten het eigen handelen onderzoeken tijdens een moeilijke situatie in hun stage. Reflecteren is een intensieve intellectuele activiteit, waarbij het belangrijk is om zorgvuldig gegevens te verzamelen en te analyseren. Daarom draagt de nieuwe methode ook bij aan het ontwikkelen van de onderzoeksvaardigheden bij studenten.

METHODE: De workshop start met een introductie van de methode reflectieve casestudie. Vervolgens worden de deelnemers uitgenodigd om materiaal van studenten zorgvuldig te lezen en te analyseren, de uitkomsten zullen worden bediscussieerd. Als laatste worden de do's en don'ts voor een effectieve begeleiding door docenten bij de reflectieve casestudie gepresenteerd en besproken.

Trefwoorden

Reflective practice, praktijkleren, ervaringsleren, onderzoeksvaardigheden

Literatuur

Ter Maten-Speksnijder, A.J., Grypdonck, M.H.F., Pool, A., Meurs, P.L. & AL. van Staa (2015). Learning to attain an advanced level of professional responsibility. *Nurse Education Today* 35(8), 954-9.

Ter Maten-Speksnijder, A.J., Pool, A., & Grypdonck, M.H.F. & J. Streumer (2012). Learning Opportunities in Case Studies for Becoming a Reflective Nurse Practitioner. *Journal of Nursing Education* 51(10), 563-569.

Ter Maten – Speksnijder, A.J. & J. de Lange (2014). WHAT, SO WHAT en NOW WHAT? Een kwalitatief onderzoek naar de leermogelijkheden in reflectieve casestudies van casemanagers dementia in opleiding. *Nederlands-Vlaams wetenschappelijk tijdschrift Verpleegkunde* (4),4-12.

Correspondentieadres

Hogeschool Rotterdam
Instituut voor Gezondheidszorg
t.a.v. mw. dr. A.J. ter Maten-Speksnijder
Rochussenstraat 198
3015 EK Rotterdam
E-mail: speaj@hr.nl

Fabel of feit: Ga mee met de tijd, weg met dat krijt?

Martijn Sondorp, Evelien Kotte, Nicole Siers

Vrije Universiteit Amsterdam, FGB, afdeling Bewegingswetenschappen

In deze workshop zullen we stil staan bij de snelle verandering die het onderwijs de afgelopen jaren heeft doorgemaakt. Als student hebben wij deze snelle verandering meegemaakt en als jonge docent zijn we nu dagelijks bezig om innovaties op een effectieve manier in het onderwijs in te zetten. Waar krijtborden lange tijd niet weg te denken waren uit de lokalen, hebben deze in een rap tempo plaats gemaakt voor digiborden, tablets, online leeromgevingen en 3D leermateriaal. In hoeverre zijn al deze veranderingen wenselijk? Want hoe leert de hedendaagse student eigenlijk optimaal? We zullen in deze workshop aan den lijve ondervinden hoe het onderwijs is veranderd en wat hier de voor- en nadelen van zijn. We maken een tijdreis door het onderwijs, waarbij we aan de hand van literatuur en ervaringen discussies zullen voeren over de technologische ontwikkelingen in het onderwijs. Verder zullen we vooruitblikken op de student van de toekomst. Waar moet deze student aan voldoen om zich staande te houden in de toekomstige maatschappij?

Trefwoorden

Digitale ontwikkeling, digitalisering, student van de toekomst.

Literatuur

Gerver, R. (2014). *Creating tomorrow's schools today - Education - Our Children - Their Futures*. Londen, Bloomsbury Publishing, tweede druk.

Spitzer, M. (2013). *Digitale dementie - Hoe wij ons verstand kapot maken*. Amsterdam, Uitgeverij Atlas Contact.

Internet-links

<http://www.vernieuwendewerwijs.nl/>

Correspondentieadres

Vrije Universiteit Amsterdam

Faculteit der Gedrag en Bewegingswetenschappen

t.a.v. mw. N.E. Siers, mw. E.M.G. Kotte, dhr. J.M. Sondorp

Van der Boechorststraat 7-9

1081 HV Amsterdam

E-mail: juniordocenten.fgb@vu.nl

Brein in het onderwijs – sprookjes bestaan niet ... of toch wel?

Loes Strijbosch, Joes van de Wiel

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, opleiding Mondzorgkunde

Er waren eens....diverse sprookjes over het brein en het onderwijs. Maar bestaan ze ook echt? Tijdens deze activerende, interactieve workshop worden verschillende facetten van de breinkennis geïntroduceerd en hoe je deze in kunt zetten als docent. Verschillende feiten en fabels met betrekking tot het brein in het onderwijs zullen aan bod komen

Na afloop van deze workshop verlaat je de wondere wereld van het brein met een mandje vol goede inspiratie voor je eigen onderwijs. En ze leefden nog lang en gelukkig..

Trefwoorden

Brein en leren, feiten en fabels in het onderwijs m.b.t. brein leren

Literatuur

Caine, R. N., Caine, G., McClintic, C., & Klimek, K. J. (2015). *12 Brain/Mind Learning Principles in Action: Teach for the Development of Higher-Order Thinking and Executive Function*. Corwin Press.

Dinteren, R. (2014). *Brein in onderwijs*. Zaltbommel: Thema.

Ebbens, E. & Ettekoven, S. (2013). *Actief leren Bronnenboek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers; 2013.

Ebbens, E. & Ettekoven, S. (2013). *Effectief leren Basisboek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.

Hardiman, M. (2012). *The brain-targeted teaching model for 21st-century schools*. Corwin Press.

Jolles, J. (2016). *Het tienerbrein: over de adolescent tussen biologie en omgeving*. Amsterdam University Press

Swaab, D. F. (2011). *Wij zijn ons brein*. Cheers Publishing.

Vreugdenhil, K. (2014). *Breinkennis voor opvoeding en onderwijs*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers; 2014.

Correspondentieadres

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Opleiding Mondzorgkunde

t.a.v. mw. L. Strijbosch, mw. J. van de Wiel

Thomas van Aquinostraat 4

6503GL Nijmegen

E-mail: joes.vandewiel@radboudumc.nl

E-mail: Loes.strijbosch@radboudumc.nl

Kan het gebruik van e-learning in het gezondheidszorgonderwijs naast vergroting van kennis ook leiden tot gedragsverandering bij studenten?

Tim Torsy, Vera Balduyck, Belinda Drieghe

Hogeschool Odisee, Opleiding verpleegkunde/vroedkunde, Studiegebied gezondheidszorg

In het huidige zorglandschap wordt vanuit verscheidene invalshoeken (ziekenhuis-financiering, accreditatie, patiëntenverenigingen, ...) heel veel aandacht geschonken aan het belang van een **kwaliteitsvollere** zorgverlening die als logisch gevolg ook een grotere **(patiënt)veiligheid** met zich meebrengt. Eén van de belangrijke pijlers om tot een goede kwaliteit en veiligheid in de gezondheidszorg te komen, is de inzet van **goed opgeleid personeel**. In de opleiding van studenten binnen het domein van de gezondheidszorg kan **e-learning** een belangrijke rol spelen in het proces naar een kwaliteitsvolle en veiligere gezondheidszorg. Bovendien is e-learning een steeds populairder wordende onderwijsvorm waarbij leren zo efficiënt mogelijk gemaakt wordt omwille van het feit dat men kennis, vaardigheden en attitude relatief snel kan verwerven. Deze zeer flexibele onderwijsvorm maakt het ook mogelijk om aan te sluiten bij ieders leerstijl.

In deze interactieve workshop zullen de deelnemers op een actieve manier kennis kunnen maken met het **online e-learning platform** 'E-QualCare' (werd recent ontwikkeld in de opleidingen Verpleeg- en Vroedkunde van Hogeschool Odisee) waarbij gevraagd zal worden om een demomodule rond het thema 'steriliteit' te doorlopen.

De opstart van 'E-QualCare' binnen Odisee wordt gecombineerd met een **praktijkonderzoek** dat wil nagaan in welke mate de implementatie van e-learning binnen het gezondheidszorgonderwijs **gedragsverandering** teweegbrengt bij eerstejaarsstudenten verpleeg- en vroedkunde tijdens het uitvoeren van verpleeg- en/of verloskundige technische handelingen. De eerste deelresultaten hiervan zullen tijdens het congres in primeur reeds voorgesteld kunnen worden.

Trefwoorden

E-learning, verpleegkunde, vroedkunde, kwaliteit, veiligheid

Literatuur

Sinclair, P.M., Kable, A., Levett-Jones, T., Booth, D. (2016). The effectiveness of Internet-based e-learning on clinician behaviour and patient outcomes: A systematic review. *International Journal of Nursing Studies*, 57, 70-81.

Gordon, M., Chandratilake, M., Baker, P. (2011). Improved junior paediatric prescribing skills after a short e-learning intervention: a randomized controlled trial. *Archives of Disease in Childhood*, 96 (12), 1191-1194.

Latha, T., Prakash, R., Lobo, D.J. (2011). Effectiveness of two Teaching Methods for 'Cranial Nerve Assessment'. *International Journal of Nursing Education*, 3 (2), 65-69.

Smeekens, A.E.F.N., Broekhuijsen-van Henten, D.M., Sittig, J.S., Russel, I.M.B., Ten Cate, O.T.J., Turner, N.M., Van De Putte, E.M. (2011). Successful e-learning programme on the detection of child abuse in Emergency Departments: a randomized controlled trial. *Archives of Disease in Childhood*, 96 (4), 330-334.

- Durmaz, A., Dicle, A., Cakan, E., Cakir, Ş. (2012). Effect of screen-based computer simulation on knowledge and skill in nursing students' learning of preoperative and postoperative care management: a randomized controlled study. *Computers Informatics Nursing*, 30 (4), 196-203.
- Elgie, R., Sapien, R., Fullerton, L., Moore, B. (2010). School nurse online emergency preparedness training: an analysis of knowledge, skills, and confidence. *The Journal of School Nursing*, 26 (5), 368-376.

Internet-link

<https://ecourses.odisee.be/equalcare/>

Correspondentieadres

Hogeschool Odisee, Campus Waas
Opleiding verpleegkunde/vroedkunde
t.a.v. dhr. Tim Torsy
Hospitaalstraat 23
9100 Sint-Niklaas, België
E-mail: tim.torsy@odisee.be

360⁰-video in het onderwijs: van video kijken naar video *beleven!*

Wim Trooster

Hogeschool Windesheim, Domein Bewegen & Educatie, LAB21

In het (zorg)onderwijs wordt veelvuldig gebruik gemaakt van video om beroepssituaties te illustreren. Een probleem hierbij is dat studenten de gefilmde situatie dan vanaf de zijlijn aanschouwen, en dat ze bv een zorgsituatie niet echt *beleven*. 360⁰-video kan hier een oplossing bieden: doordat je tijdens de film rondom kunt kijken, lijkt het dat je middenin de situatie verkeert (zie bv <https://coolminds.nl/virtual-reality>). Dit kan zelfs live gebeuren! In deze workshop wordt u geïnspireerd tot het didactisch verantwoord gebruik van de 360⁰-video camera, een innovatieve didactische tool.

Sinds 2 jaar hebben we bij Windesheim het Didactisch innovatielab LAB21 (www.windesheim.nl/lab21). Vanuit LAB21 hebben we afgelopen tijd een 4-tal docenten en studenten in uiteenlopende onderwijssituaties gebruik laten maken van onze 360⁰-video camera: dit is een zeer betaalbaar en gemakkelijk hanteerbaar apparaat. Tijdens deze workshop worden eerst de (voorlopige) ervaringen uit deze 4 pilots gepresenteerd: van fabels naar feiten (hoe pak je het aan, bewezen nut, wat lukt wel/niet, aandachtspunten wat een leersituatie effectief maakt, etc.). De deelnemers kunnen vervolgens zelf ook de 360⁰-video (+ onderwijs) ervaren. Uiteindelijk zullen we samen de (on)mogelijkheden voor het zorgonderwijs bespreken, en zo verkennen hoe u hiermee aan de slag kunt gaan in de eigen onderwijspraktijk.

Trefwoorden

360⁰-video, didactiek, pilots

Internet-links

<https://coolminds.nl/virtual-reality>
www.windesheim.nl/lab21

Correspondentieadres

Hogeschool Windesheim, Zwolle
Domein Bewegen & Educatie, LAB21
t.a.v. dhr dr W.J.Trooster
Postbus 10090
8000 GB Zwolle
E-mail: w.trooster@windesheim.nl

De superdiverse klas... wat werkt (niet)?

Sione Twilt, Kirsten van den Heuij, Eefje van den Broek

Hogeschool Rotterdam, Instituut voor gezondheid, opleiding Logopedie

In een superdiverse stad zoals Rotterdam is diversiteitsgevoelig opleiden tot een professional die kritisch en onderzoekend nadenkt noodzakelijk. Dit betekent dat in het hoger onderwijs aandacht moet zijn voor alle perspectieven, overtuigingen en talen van studenten (en docenten).

In de studentenpopulatie is de diversiteit toegenomen en daardoor de mogelijkheid om studenten kennis te laten nemen van verschillende wereldbeelden en perspectieven. Het integreren van deze perspectieven, talen en culturen, biedt kansen en uitdagingen voor het onderwijs. Hoe speel je als docent in op deze ontwikkelingen? Hoe kan je zorgen voor binding en uitdaging van *alle* studenten? Hoe sluit je als docent aan op de veelzijdige talenten van de toekomstige zorgprofessional? Wat werkt en wat niet?

De theorie van Inclusive Excellence biedt effectieve handvatten voor deze vraagstukken. Inclusive Excellence (IE) is te definiëren als: onderwijs dat zo is georganiseerd, ontwikkeld en uitgevoerd, dat alle studenten zich thuis kunnen voelen en succesvol kunnen zijn.

Tijdens de workshop maken de deelnemers kennis met IE en worden zij uitgedaagd zich bewust te worden van uitsluitingsmechanismes in het hoger onderwijs. Dit leidt tot (een begin van) intra-persoonlijke bewustwording bij de deelnemer: zelfinzicht is een kritische component bij het leren over en omarmen van diversiteit.

De deelnemer zal praktische tips ontvangen over de wijze waarop reproductie van ongelijke kansen kan worden voorkomen en het creëren van een inclusief curriculum en een inclusieve leeromgeving.

De workshop kenmerkt zich door een mix van theorie, actieve werkvormen, stellingen, dialoog en intercollegiale uitwisseling.

Trefwoorden

Superdiversiteit, meertaligheid, binding, inclusief onderwijs.

Literatuur

del Carmen Salazar, M., Norton, A. S., & Tuitt, F. A. (2009). Weaving promising practices for inclusive excellence into the higher education classroom. *To improve the academy: Resources for faculty, instructional, and organizational development*, 140, 208.

Bormans, R. & Dekker, I. (2016). *Samen leven in de modern samenleving*. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam.

Internet-links

Correspondentieadres

Hogeschool Rotterdam
Instituut voor Gezondheid, opleiding Logopedie
t.a.v. mw. MA S. Twilt
Rochussenstraat 198
3015 EK Rotterdam
E-mail: s.twilt@hr.nl

Zorgonderwijs vraagt een topsport benadering; niet-technische vaardigheden binnen onderwijs

Ruben Verlangen, Marco Kuiters

METS Center

Het METS Center ontwikkelt en faciliteert opleidingen en trainingen om zorgprofessionals in staat te stellen de beste en meest veilige patiëntenzorg te leveren.

In de gezondheidszorg onderwijs wordt veel aandacht besteed aan het beheersen van technische vaardigheden. Maar het zijn juist de niet-technische vaardigheden of factoren in het menselijk handelen die het verschil maken. In de topsport heeft men dat allang ontdekt. Daar wordt bijvoorbeeld samen intensief getraind gebruik gemaakt van een tactiek, video beelden en wordt een penalty geoefend in een vol stadion in plaats van een besloten training. Vanuit de patiëntveiligheid gedachten is er steeds meer aandacht voor scenariotrainingen en niet-technische vaardigheden. Bij scenariotrainings wordt werkelijkheid nagebootst en structureel *feedback* geven.

Deze workshop besteedt aandacht die menselijke factoren, onderwijs en feedback geven. Het is een interactieve workshop, waarbij de deelnemers uitgedaagd worden in een micro simulatie als deelnemer en feedback te geven als docent.

Trefwoorden

Niet-technische factoren, human factors, feedback

Literatuur

Verlangen R. e.a. (2015). Het belang van analyse van menselijke factoren binnen feedback. Onderwijs en Gezondheidszorg, nummer 7 pag. 22-24. BPM Medica
Rall, M., Dieckman, P. (2005) Crisis Resource Management; to improve patient safety. European Society of Anaesthesiology.
Rudolph, J. W., Simon, R., Raemer, D. B., & Eppich, W. (2008). Debriefing as Formative Assessment; Closing Performance Gaps in Medical Education. Academic Emergency Medicine, 15(1), 1-7.

Internet-links

<https://www.sesam-web.org/>
www.metscenter.nl

Correspondentieadres

METS Center
T.a.v. Opleidingen
R.A.J. Verlangen
Rembrandtlaan 1c
Postbus 392
3720 AJ Bilthoven
E-mail: r.verlangen@ravu.nl

Op weg naar een gezamenlijk referentiekader bij het beoordelen van complexe toetsen

Esther Vis

Hogeschool Leiden, Kunstzinnige Therapie

In deze workshop maakt u kennis met de Frame of Reference (FOR) training voor beoordelaars van complexe toetsen, zoals een onderzoeksverslag of het praktijk handelen binnen de stage. Deze training is ontwikkeld voor de opleiding Kunstzinnige Therapie aan de Hogeschool Leiden om de beoordelaars van het praktijkgerichte onderzoek kunstzinnige therapie voor te bereiden op het betrouwbaar, valide en transparant beoordelen van de onderzoeksverslagen.

Onderwerpen als beoordelaarseffecten, verschillende functies van feedback en het vormen van een gezamenlijk referentiekader worden behandeld. De deelnemers voeren verschillende opdrachten uit de training zelf uit. Centraal in deze opdrachten staat het reflecteren op eigen handelen en denkkaders, onderlinge uitwisseling en het formuleren van bruikbare tips die beoordelaars helpen bij het betrouwbaar, valide en transparant beoordelen. Aan het einde van de workshop heeft u een duidelijk beeld van de FOR training en hoe deze in de eigen onderwijspraktijk gebruikt zou kunnen worden.

Volgens de NVAO is het waarborgen van de kwaliteit van beoordelaars afhankelijk van betrouwbaarheid, validiteit en transparantie van het beoordelen. De NVAO noemt dat scholing, training en oefening van beoordelaars als voorbereiding op het beoordelen noodzakelijk zijn voor het waarborgen van de betrouwbaarheid, validiteit en transparantie. De FOR training biedt deze scholing op een interactieve, veilige en inspirerende manier. Elke beoordelaar zou de FOR training moeten mogen volgen.

Trefwoorden

Frame of Reference, beoordelaarstraining, betrouwbaarheid, validiteit, transparantie

Literatuur

Bos, A.H. (2007). *Oordeelsvorming in groepen* (heruitgave). Zwolle: Stichting Dialoog.

Feldman, M., Lazzarda, E.H, Vanderbilt, A.A., & DiazGranados, D. (2012). Rater training to support high-stakes simulation-based assessments. *Journal of Continuing Education in the Health Professions*, 32 (4): 279-286.

NVAO (2014). *Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland*. Den Haag. Verkregen via nvao.net 14.11.2015.

NVAO (2015). *Hbo-bachelor: Opleiding tot leraar basisonderwijs. Systeembrede analyse*. Den Haag. Verkregen via nvao.net op 14.11.2015.

Raczynski, K.R., Cohen, A.S., Engelhard, G., & Zhenqiu L. (2015). Comparing the effectiveness of self-paced and collaborative frame-of-reference training on rater accuracy in a large scale writing assessment. *Journal of Education Measurement*, 52:3, 301-318.

Correspondentieadres

Hogeschool Leiden
Opleiding Kunstzinnige Therapie
t.a.v. mw. MEd E. Vis
Postbus 382
2300 AJ Leiden
E-mail: vis.e@hsliden.nl

Toetsmatrijs: zin of onzin?

Susan Voogd, Mary Herboldt-Soudant

Vrije Universiteit Amsterdam, UCGB

In de literatuur is al veel geschreven over toetsmatrijzen. En sinds het uitkomen van het rapport 'Verantwoord toetsen en beslissen in het hoger onderwijs', lijkt het gebruiken van een toetsmatrijs één van de verplichte stappen voor examinatoren. Maar is de toetsmatrijs voor elke examinerator wel een handig hulpmiddel? En op welke manier kan deze dan het beste gebruikt worden, zodat verschillende gremia (denk aan: student, management, examencommissie) er efficiënt gebruik van kunnen maken?

In deze workshop wordt vanuit verschillende invalshoeken gekeken naar het wenselijk gebruik van een toetsmatrijs. Elke subgroep zal andere ontdekkingen doen en hun ontdekkingen delen met de rest van de groep.

Trefwoorden

Toetsmatrijs, toetsprogrammamatrijs

Literatuur

Biggs, J. & Tang, C. (2011). *Teaching for Quality Learning at University, the society for research into higher education*. McGraw-Hill & Open University Press, Maidenhead.

Bijkerk, L. (2015). *Basis Kwalificatie Examinering in het hoger beroepsonderwijs*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

DiDonato-Barnes, N., Fives, H., & Krause, E. S. (2013). Using a Table of Specifications to improve teacher-constructed traditional tests: an experimental design. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 21(1), 90-108. doi: 10.1080/0969594X.2013.808173

Fives, H. & DiDonato-Barnes, N. (2013). Classroom Test Construction: The Power of a Table of Specifications. *Practical Assessment, Review and Evaluation*. 18(3), 1-7.

Hattie, J. (2008). *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*. London, England: Routledge.

Sluijsmans, D., van der Lei, R., ten Caat-Schokker, J., Bouw, P., Behrend, D., Béguin, A., Joosten-ten Brinke, D. (2013). *Verantwoord toetsen en beslissen in het hoger beroepsonderwijs. Een voorstel voor een programma van eisen voor een basis- en seniorkwalificatie examinering (BKE/SKE)*.

Webbronnen

<http://toetsing.hum.uu.nl/modules/toetsmatrijs/checklist/>

<https://www.youtube.com/watch?v=8EwPITQzSLM>

<https://score.hva.nl/Bronnen/Toetsmatrijzen%20-%20Servicedocument%20Domein%20Economie%20en%20Management.pdf>

Correspondentieadres

Vrije Universiteit Amsterdam

Universitair Centrum voor Gedrag en Beweging

t.a.v. Drs. S.R. Voogd (Susan) en Mw. H.C.M.P Herboldt-Soudant (Mary)

Buitenveldertselaan 3

1082 VA Amsterdam

E-mail: s.r.voogd@vu.nl

E-mail: h.c.m.p.herboldt-soudant@vu.nl

Leren in een Community of Practice

Annemarie Waal, Netty Winters, Greet Gevers

Hogeschool van Amsterdam, Opleiding tot Oefentherapeut

De opleiding Oefentherapie van de Hogeschool van Amsterdam (HvA) maakt gebruik van Communities of Practice (CoP) als leer- werkomgeving voor studenten en docent-onderzoekers tezamen met het werkveld / externen. Een CoP verbindt onderwijs, onderzoek en praktijk (patiëntenzorg). De definitie van Communities of Practice is: "Groups of people who share a concern or a passion for something they do and learn how to do it better as they interact regularly" (Wenger, 2000). In een CoP staat het reflecteren op de eigen praktijk en onderzoeken van bestaande kennis en het uitwisselen van ervaringen centraal. Gedeelde kennis is dubbele macht (en kracht)!

Tijdens deze workshop maakt u kennis met het fenomeen CoP. U doet ideeën op hoe u binnen uw eigen opleiding invulling aan CoP's kan geven en wat de meerwaarde is van een CoP voor de zorgprofessional, student en docent-onderzoeker.

Trefwoorden

Community of Practice, Leven lang leren, Samenwerkend leren

Literatuur

Smeijsters, H. (2009). Onderzoek in en door de praktijk en practice based evidence in de lerende organisatie. Voorbeelden van onderzoek door kenniskringen van hogescholen. TH&MA – Tijdschrift voor Hoger Onderwijs en Management, 1, 4-13.

Wenger, E. C. (1998) Communities of practice: learning as a social system. The Systems Thinker, Vol. 9, No. 5.

Wenger, E. and Snyder, W. (2000) Communities of practice: the organizational frontier. Harvard Business Review. January-February, pp. 139-145.

Wenger, E. C., McDermott, R, and Snyder, W. C., Cultivating Communities of Practice: A Guide to Managing Knowledge, Harvard Business School Press, Cambridge, USA, 2002, 304 pages (ISBN 1-5781-330-8).

Correspondentieadres

Hogeschool va Amsterdam

Opleiding tot Oefentherapeut

t.a.v. A.P. Waal MSc, Netty Winters MSc, Greet Gevers MSc

Tafelbergweg 51

1105BD Amsterdam

E-mail: a.p.waal@hva.nl

“De Learning Community Ster” - Een methode voor gezamenlijke beeldvorming over doelen, opbrengsten en leercultuur bij het starten van een Learning Community

Christian Wallner, Wendy Heemskerk

Haagse Hogeschool, HBO-V; HagaAcademie, HagaZiekenhuis, Leerhuis van het HagaZiekenhuis

De opleiding Verpleegkunde (De Haagse Hogeschool) heeft i.s.m. zorginstellingen in 2015 meerdere “Learning Communities” (LCs) opgezet: “De Haagse Learning Community Wijkverpleegkunde” en twee “Zorg Innovatie Communities” bij het HagaZiekenhuis.

Om een LC succesvol te laten zijn, is het van belang dat er in de startfase (Baronner & Wallner, 2016) door de deelnemers van de LC een gezamenlijk proces wordt doorlopen. Zij vormen een gezamenlijk beeld over de doelen, opbrengsten en leercultuur in de LC. Hiervoor hebben wij “de Learning Community Ster” als methode ontwikkeld.

De LC-ster heeft vijf punten waarbij elke punt een vraag bevat: (1) Wat willen we leren?; (2) Hoe leren we?; (3) Wat is ieders rol?; (4) Hoe zien we dat we geleerd hebben?; (5) Waarom leren we?

Tijdens het samen invullen van de LC-ster ontstaat er bij de deelnemers een gezamenlijk beeld over de overeenkomsten en diversiteit in antwoorden. Daarmee komen zij tot gezamenlijke doelen, opbrengsten en leercultuur van de LC. Om deze uitkomsten voor het vervolg vast te leggen, wordt er aan hand van alle antwoorden een blauwdruk gemaakt die, als het ware, het gezamenlijk leren van de LC omschrijft.

In de workshop gaan we uitgebreid op de methode in, aan hand van de ervaringen bij de LCs in het HagaZiekenhuis. Verder gaan de deelnemers zelf actief aan de slag met de LC-ster en gaan we samen ideeën opdoen over andersoortige initiatieven waarbij de LC-ster als methode gebruikt kan worden.

Trefwoorden

Learning Community Ster, Learning Community

Literatuur

Baronner & Wallner (2016). Ontwerpcriteria voor een Learning Community - De Learning Community als krachtige praktijkleeromgeving. *Onderwijs en Gezondheidszorg, April 2016, Jaargang 40, Nummer 3, pp. 28-31.*

Correspondentieadres

Haagse Hogeschool
HBO-V
t.a.v. Dr. Christian Wallner
Postbus 13336
2501 EH Den Haag
E-mail: c.wallner@hhs.nl

NVAO-geaccrediteerde hbo-master Docent HGZO

Wilt u **docent** in het Hoger Gezondheidszorg Onderwijs (HGZO) worden of uzelf als docent verder professionaliseren op master niveau?

De VU biedt een master aan met:

- een uitdagend en leerzaam curriculum
- een unieke combinatie van (vak)didactiek en zorginhoudelijk onderzoek
- persoonlijke en individuele begeleiding

Na afronding wordt de titel Master of Education (MEd) verstrekt.

Aanvang: oktober 2017

Locatie: VU Amsterdam

Duur: twee jaar, ca. 22 uur per week

Voor contact, voorlichtingsdata, informatie, kosten en aanmelding:

<http://www.vu.nl/nl/opleidingen/opleidingsaanbod-professionals/docentenopleidingen/a-z/hgzo/index.aspx>